

ECT aktualitātes: 2025. gada jūlijs

A. Lielās palātas nolēmumi

1. [Ukraine and the Netherlands v. Russia](#)

Pieteikumi Nr. 8019/16 u.c., 2025. gada 9. jūlijs

Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzīst, ka Krievija Ukrainā vairāk nekā astoņu gadu laikā ir sistēmiski pārkāpusi virkni Konvencijas normu, kā arī pārkāpusi personas tiesības uz dzīvību, notriecot MH17 lidmašīnu

Pieteicējas lietā ir Ukraina un Nīderlande, kuras vērsušās Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk – ECT) ar vairākām sūdzībām pret Krieviju:

1) Ukraina vērsās ECT 2014. gadā, norādot uz sistēmisku cilvēktiesību pārkāpumu praksi, ko Krievija īstenoja Austrumukrainā, kurā kopš 2014. gada pavasara bija iesaistīti prokrieviskie separātisti. Ukraina norādīja uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 2., 3. panta, 4. panta 2. punkta, 5., 9., 10., 11. un 14. panta, kā arī Konvencijas Pirmā protokola 1. un 2. panta pārkāpumiem;

2) Ukraina vērsās ECT 2014. gada 13. jūnijā, norādot uz trīs bērnu grupu nolaupīšanu no Austrumukrainas laikā no 2014. gada jūnija līdz augustam un viņu pārvietošanu uz Krieviju. Ukrainas valdība norādīja, ka arī šāda veida pārkāpumi ir bijuši sistēmiski, kas jo īpaši pārkāpis Konvencijas 3., 5. un 8. pantu, kā arī Konvencijas Ceturtā protokola 2. pantu;

3) Nīderlande vērsās ECT 2020. gada 10. jūlijā saistībā ar reisa MH17 lidmašīnas notriekšanu 2014. gada 17. jūlijā, norādot, ka Krievija ir atbildīga par šī lidaparāta notriekšanu un tā nav veikusi efektīvu izmeklēšanu. Krievijas rīcība pēc lidmašīnas notriekšanas, pēc Nīderlandes ieskata, radīja upuru tuviniekiem intensīvas sāpes un ciešanas. Līdz ar to Nīderlande norādīja, ka ir pārkāpts Konvencijas 2., 3. un 13. pants;

4) Ukraina vērsās ECT 2022. gada 28. februārī, norādot uz smagiem masveida cilvēktiesību pārkāpumiem, ko Krievija veikusi pēc iebrukuma Ukrainas teritorijā kopš 2022. gada 24. februāra, tādējādi pārkāpjot visas pirmajā sūdzībā norādītās Konvencijas normas, kā arī Konvencijas 8. pantu.

Visas lietas tika nodotas izskatīšanai ECT Lielajā palātā, kura sākotnēji lēma par pirmo trīs sūdzību pieņemamību, ar [2022. gada 30. novembra lēmumu](#) atzīstot tās par daļēji pieņemamām izskatīšanai pēc būtības. 2023. gada 17. februārī Lielā palāta nolēma pievienot lietai ceturto sūdzību, kā arī izskatīt tās pieņemamību un pēc būtības vienlaikus ar pārējo trīs pieteikumu izskatīšanu pēc būtības. Bijušais ECT tiesnesis no Krievijas piedalījās 2022. gada tiesas sēdē, kurā tika lemts par sūdzību pieņemamību, bet pēc Krievijas izslēgšanas no Eiropas Padomes viņa vietā tika nozīmēts *ad hoc* tiesnesis no esošā tiesas sastāva.

Krievijas dalība procesā

ECT spriedums attiecas uz notikumiem, kas risinājās līdz 2022. gada 16. septembrim, kad Krievija pārstāja būt par Konvencijas dalībvalsti. Lai gan Krievija bija iesniegusi

rakstveida apsvērumus un piedalījusies tiesas sēdē par pirmo trīs sūdzību pieņemamību, tā nekādā veidā nepiedalījās procesā attiecībā uz šīm sūdzībām pēc būtības, kā arī attiecībā uz ceturto sūdzību. ECT spriedumā vērsa uzmanību uz to, ka papildus jau pastāvošajām praktiskajām grūtībām, kas saistītas ar pierādījumu iegūšanu Ukrainas okupētajās teritorijās, kas vēl problemātiskāk kļuva, pastiprinoties militārajiem uzbrukumiem, Krievijas “nožēlojamā nespēja” sadarboties ar tiesu vēl vairāk sarežģīja tās uzdevumu. Līdz ar to ECT secināja, ka Krievijas iesaistes trūkums visa procesa gaitā ir radījis Konvencijas 38. panta, kas paredz valsts pienākumu nodrošināt visus nepieciešamos apstākļus lietas izskatīšanai, pārkāpumu.

Konteksts

ECT uzsvēra, ka Krievijas rīcībai Ukrainā nav precedenta Eiropas Padomes vēsturē. Krievijas īstenotās vardarbības raksturs un apmērs, kā arī tās valdības paziņojumi par Ukrainas valstiskumu, neatkarību un tiesībām pastāvēt ir uzskatāmi par centieniem graut pašus demokrātijas pamatus, uz kuriem balstās Eiropas Padome un tās dalībvalstis. Attiecībā uz nevienu no konfliktiem, par kuriem ECT iepriekš ir lēmusi, nav bijis tik plašs starptautisks nosodījums par atbildētājvalsts klajo necieņu pret starptautisko tiesisko kārtību, kas izveidota pēc Otrā pasaules kara. Tāpat nav bijuši tik skaidri Eiropas Padomes veiktie pasākumi, kas vērsti uz valsts sodīšanu par necieņu pret Eiropas Padomes pamatvērtībām – mieru, cilvēka dzīvību un cieņu.

Starptautiskās humanitārās tiesības

Vērtējot Konvencijas un starptautisko humanitāro tiesību mijiedarbību bruņota konflikta situācijā, ECT apstiprināja, ka tās pienākums ir interpretēt Konvenciju starptautisko humanitāro tiesību gaismā. Starptautiska bruņota konflikta kontekstā starptautiskās humanitārās tiesības neaizstāj Konvencijā garantētos aizsardzības mehānismus, bet tās ir jāņem vērā, nosakot Konvencijā ietverto cilvēktiesību garantiju apmēru.

Jurisdikcija

ECT jurisdikcijas jautājumu plaši izvērtēja jau [2022. gada 30. novembra lēmumā](#). Tiesa jau šajā lēmumā konstatēja Krievijas jurisdikciju Doņeckas Tautas Republikas un Luhanskas Tautas Republikas teritorijā. ECT norādīja, ka nav informācijas, kas norādītu uz to, ka Krievijas īstenotās kontroles līmenis šajās teritorijās būtu samazinājies. Līdz ar to ECT secināja, ka šīs teritorijas visā laikposmā, kas vērtēts šajā spriedumā, turpināja atrasties Krievijas efektīvā kontrolē.

Attiecībā uz ceturtajā sūdzībā norādītajiem apstākļiem, par kuriem ECT pieņemamības lēmumā nebija lēmusi, tiesa norādīja, ka pēc 2022. gada iebrukuma Ukrainā Krievijas bruņotie spēki pārņēma kontroli pār noteiktām Ukrainas teritorijām un Krievijas militārā klātbūtne Ukrainā bija būtiska. Tas, ka Ukraina veiksmīgu pretuzbrukumu rezultātā daļu teritoriju atguva, minēto nemaina. Tādējādi ECT arī ceturtais sūdzības kontekstā konstatēja Krievijas jurisdikciju, jo Krievija pēc 2022. gada iebrukuma īstenoju efektīvu kontroli pār Ukrainas teritorijām.

Tāpat tiesa pievērsās jurisdikcijas jautājumam, par kuru tā nelēma 2022. gada 30. novembra lēmumā, proti, vai Krievijas jurisdikcija ir konstatējama arī attiecībā uz militārajiem uzbrukumiem – bombardēšanu un apšaudēm –, ko tā veica Ukrainas

teritorijās, pār kurām tai nebija efektīvas kontroles. Tiesa norādīja, ka šie uzbrukumi nepārprotami tika veikti ar nodomu gūt varu un kontroli pār Ukrainas teritorijām, infrastruktūru un cilvēkiem. Proti, plānojot un īstenojot militāros uzbrukumus ar šo mērķi, Krievija uzņēmas noteiktu atbildību par personām, kuras šie uzbrukumi skāra. Līdz ar to Krievija, izmantojot savus bruņotos spēkus, īstenoja varu un kontroli pār personām, kuras līdz 2022. gada 16. septembrim skāra tās militārie uzbrukumi, pat neskatoties uz to, ka tas notika teritorijās pār kurām tai nebija efektīvas kontroles. Tādējādi tiesa konstatēja Krievijas jurisdikciju arī šajā aspektā.

Tāpat tiesa pievērsās rīcības attiecināmības uz valsti jautājumam. Nepastāvēja šaubas, ka Krievijas bruņoto spēku darbība vai bezdarbība bija uzskatāma par valsts institūciju rīcību un tā bija skaidri attiecināma uz valsti. Savukārt jau pieņemamības lēmumā ECT skaidroja, ka separātistu darbības un bezdarbība teritorijās, kas atradās Krievijas efektīvā kontrolē, ir attiecināma uz Krieviju. Loģiski ir uzskatīt separātistus par *de facto* valsts institūciju Pantu par valstu atbildību par starptautiski prettiesisku rīcību 4. panta izpratnē.

Sistēmiski cilvēktiesību pārkāpumi

Balstoties citstarp uz Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra cilvēktiesību jautājumos biroja un Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas uzraudzības misijās Ukrainā gūtajiem pierādījumiem, ECT secināja, ka nevarēja pastāvēt saprātīgas šaubas, ka cilvēktiesību pārkāpumi bija daudzskaitlīgi un savstarpēji saistīti, un tādējādi tos varēja uzskatīt par sistēmiskiem. Attiecībā uz daudziem no sūdzībās norādītajiem pārkāpumiem ECT nekonstatēja, ka cilvēktiesību ierobežojumi būtu noteikti ar likumu. Tā sauktie “Doņeckas Tautas Republikas un Luhanskas Tautas Republikas likumi”, Krievijas okupācijas varas iestāžu pieņemtie normatīvie tiesību akti vai pašas Krievijas tiesību akti nevarēja tikt uzskatīti par tiesisku pamatu darbībām, kas veiktas Ukrainas teritorijā. Tiesa arī uzsvēra, ka nav pierādījumu, ka attiecībā uz valsts aģentu darbībām bija noteikti jebkādi ierobežojumi: plašie cilvēktiesību pārkāpumi tika veikti milzīgā apmērā un bez jebkādam sankcijām. Turklāt tie bieži tika veikti kā daļa no plašas administratīvas sistēmas. Tāpat ECT norādīja, ka nav iedomājams, ka Krievijas valdības augstākās amatpersonas vairāk nekā astoņus gadus nebija informētas par milzīgo cilvēktiesību pārkāpumu apjomu, ko Krievija īstenoja visā Ukrainas teritorijā. Šajā spriedumā aprakstītie bezprecedenta cilvēktiesību pārkāpumi nebūtu bijuši iespējami bez tiešas Krievijas augstāko varas iestāžu atļaujas, veicināšanas un atbalsta. Tādēļ ECT konstatēja, ka nevarēja pastāvēt saprātīgas šaubas, ka sistēmiska Konvencijā ietvertu tiesību pārkāpšana tika oficiāli atbalstīta Krievijas varas iestāžu līmenī.

ECT konstatēja šādus atkārtotus (sistēmiskus) Konvencijā ietvertu pamattiesību pārkāpumus, no kuriem daudzi tika īstenoti vairāk nekā astoņu gadu laikā:

Militārie uzbrukumi (Konvencijas 2., 3., 8. panta un Pirmā protokola 1. panta pārkāpums)

Lai gan Krievija apgalvoja, ka tā nebija uzbrukusi civiliedzīvotājiem vai civilām ēkām, ECT konstatēja, ka pastāv pārliecinoši pierādījumi par pretējo. ECT norādīja uz smagās artilērijas izmantošanu jau no konflikta sākuma, kas īpaši pastiprinājās pēc 2022. gada iebrukuma, kā arī, piemēram, biežu sprādzienbīstamu ieroču, kasešu munīcijas, nevadāmu raķešu un bumbu izmantošanu apdzīvotās vietās. Militārie uzbrukumi tika

vērsti arī pret bēgošiem civiliedzīvotājiem, skaidri apzīmētām slimnīcām, būtisko infrastruktūru un ēkām, ka sniedza patvērumu civiliedzīvotājiem. Lielākā daļa personu nāvju bija sekas tieši plaši īstenotajiem militārajiem uzbrukumiem, kuri pārkāpa gan starptautiskās humanitārās tiesības, gan tiesības uz dzīvību.

Tiesa tāpat konstatēja, ka pēc 2022. gada veiktie militārie uzbrukumi visā Ukrainas teritorijā civiliedzīvotāju vidū radīja baiļu un terora sajūtu, atstājot izdzīvojušos gan fiziski ievainotus, gan psiholoģiski traumētus tādā pakāpē, kas atbilst cietsirdīgas apiešanās jēdzienam Konvencijas 3. panta izpratnē. Minētais attiecās arī uz aplenktajām pilsētām (piemēram, Mariupoli), kur Krievijai bija pienākums aizsargāt civiliedzīvotāju dzīvību, kā arī mazināt šo personu ciešanas, bet kur Krievijas militārās vienības rīkojās pilnīgi pretēji, tostarp nenodrošinot piekļuvi ūdenim, pārtikai, medicīniskajai palīdzībai.

Tāpat šie militārie uzbrukumi radīja milzīgu kaitējumu privātīpašumam, tostarp, piemēram, mājām un personīgajām mantām, transporta līdzekļiem. Šādi ierobežojumi nebija nedz noteikti ar likumu, nedz samērīgi.

Prettiesiska civiliedzīvotāju un Ukrainas bruņoto spēku locekļu, kas karadarbībā nepiedalās (hors de combat), nonāvēšana (Konvencijas 2. panta pārkāpums)

ECT norādīja, ka pastāvēja milzīgs pierādījumu apjoms, kas liecināja par to, ka Krievijas spēki bija nogalinājuši civiliedzīvotājus, kuri acīmredzami nepiedalījās kaujās, kā arī karavīrus, kuri nepārprotami bija aizturēti, neapbruņoti vai karadarbībā nepiedalījās. Pierādījumi liecināja par spēka pielietošanu, kas izraisīja personu nāvi, ārpus tiešās kaujas zonas, kā arī nāves gadījumiem, kas iestājās personu aizturēšanas laikā. Neskaitāmas nogalinātas personas tika atrastas ar, piemēram, šāvienu brūcēm galvā. Krievijas bruņotie spēki šāva uz civiliedzīvotājiem, tostarp bērniem, kas centās bēgt. ECT atkārtoti uzsvēra, ka civiliedzīvotāju un bruņoto spēku locekļu, kas karadarbībā nepiedalās, aizsardzība ir pamata noteikums bruņotos konfliktos. Līdz ar to šāda rīcība ir bijusi pretrunā starptautiskajām humanitārajām tiesībām, kā arī nav bijusi attaisnojama saskaņā ar Konvencijas 2. pantu, tādējādi pārkāpjot tiesības uz dzīvību.

Spīdzināšana, cietsirdīga un pazemojoša apiešanās, tostarp izvarošana un seksuāla vardarbība, pret civiliedzīvotājiem un karagūstekņiem (Konvencijas 3. panta pārkāpums)

Jau no bruņotā konflikta sākuma bruņotie separātisti un Krievijas karavīri sistēmiski izmantoja seksuālo vardarbību gan pret sievietēm, gan vīriešiem, bet jo īpaši tas pastiprinājās pēc 2022. gada iebrukuma. ECT norādīja, ka seksuālā vardarbība un izvarošana pēc 2022. gada iebrukuma tika izmantota kā militāra stratēģija, lai dehumanizētu, pazemotu un salauztu Ukrainas iedzīvotāju morāli, kā arī lai apliecinātu pārkāpumu pār Ukrainas teritoriju. Tiesa to atzina par ārkārtēji nežēlīgu rīcību, kas sasniedza spīdzināšanas sliekšni. Tāpat bija ievērojams pierādījumu apjoms par aizturēto civiliedzīvotāju un karagūstekņu turēšanu neatbilstošos apstākļos, izvietojot viņus pārpildītās telpās bez apkures, ventilācijas, ar nepietiekamu pārtiku un ūdeni. Tāpat arī personu nolaupīšanas un bezvēsts pazušanas visu pārkāpumu kontekstā radīja ģimenēm ciešanas un sāpju sajūtu. Kopumā Krievijas īstenotās darbības pret

civiliedzīvotājiem un karagūstekņiem atbilda gan spīdzināšanas, gan cietsirdīgas un pazemojošas attieksmes pazīmēm.

Piespiedu darbs (Konvencijas 4. protokola 2. panta pārkāpums)

Jau no bruņotā konflikta sākuma separātisti piespiedu kārtā iesaistīja aizturētos Ukrainas karavīrus un civiliedzīvotājus darbā. Tāpat Ukrainas iedzīvotāji tika piespiesti pievienoties separātistu spēkiem un vēlāk arī Krievijas bruņotajiem spēkiem, lai cīnītos frontes līnijās, kas, kā norādīja ECT, ir skaidrā pretrunā starptautiskajām humanitārajām tiesībām, kā arī pārkāpa Konvenciju.

Prettiesiska un patvaļīga civiliedzīvotāju aizturēšana (Konvencijas 5. panta pārkāpums)

ECT norādīja, ka nepastāvēja šaubas, ka okupētajās teritorijās bija plaši izplatīta personu nolaupīšana, aizturēšana, ieslodzīšana. Aizturēšanas iemesli bija saistīti, piemēram, ar komandantstundas pārkāpšanu, aizdomām par Ukrainas valdības atbalstīšanu. Prettiesiska brīvības atņemšana īpaši tika vērstā pret žurnālistiem, reliģiskajiem līderiem, aktīvistiem, ierēdņiem. Cilvēki, kuri centās pamest ielenktās pilsētas vai citas bīstamas teritorijas, tika pārbaudīti, lai noskaidrotu viņu saistību ar Ukrainas varas iestādēm un pārbaudītu viņu uzticību tām. Tas noveda pie civiliedzīvotāju plaša mēroga aizturēšanas ilgstošā laikposmā. Krievija ECT neiesniedza nevienu aresta orderi vai tiesas lēmumu, kas atļautu personu aizturēšanu, kā arī nepastāvēja nekādi pierādījumi, ka viņiem būtu nodrošinātas jebkādas procesuālās garantijas.

Nepamatota civiliedzīvotāju pārvietošana, kā arī “filtrācijas” pasākumi pēc 2022. gada iebrukuma (Konvencijas 8. panta pārkāpums)

Pēc 2022. gada iebrukuma miljoniem ukraiņu okupētajās teritorijās bija pametuši savas mājas vai tikuši pārvietoti, aizbildinoties ar evakuāciju. Ņemot vērā bailes un pieļautos cilvēktiesību pārkāpumus, varēja uzskatīt, ka arī personas, kuras bēga pašas, būtībā tika pārvietotas piespiedu kārtā. ECT konstatēja, ka civiliedzīvotāju pārvešana un pārvietošana okupētajās Ukrainas teritorijās skaidri pārkāpa Konvencijas 8. pantu (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību).

Personas tika pakļautas arī “filtrācijas” pasākumiem, kas izpaudās kā invazīvas un vardarbīgas pārbaudes, tostarp ķermeņa pārbaudes, nopratināšanas, mobilo telefonu un personīgo mantu pārbaudes “filtrācijas” punktos. Arī šajā kontekstā ECT konstatēja, ka nepastāvēja nekādi noteikumi, kas regulētu šādu pasākumu apjomu un kārtību, kā arī nebija noteiktas nekādas minimālās procesuālās garantijas, kas personas aizsargātu pret Krievijas patvaļu.

Visu reliģisko grupu, izņemot Maskavas patriarhāta Ukrainas Pareizticīgo baznīcas, iebiedēšana un vajāšana (Konvencijas 9. panta pārkāpums)

ECT norādīja, ka jau kopš 2014. gada reliģiskā brīvība okupētajās teritorijās bija ievērojami ierobežota, un šie ierobežojumi turpinājās arī pēc 2022. gada iebrukuma. Reliģiskie līderi, kas nepiederēja Maskavas patriarhāta Ukrainas Pareizticīgo baznīcai, tika nolaupīti, nogalināti, viņu baznīcas un īpašumi tika konfiscēti. Visu šo laikposmu “likumi”, kas aizliedza “sektas” un pieprasīja atkārtoti reģistrēt reliģiskās organizācijas,

tika piemēroti, lai pamatotu reliģisko priekšmetu konfiskāciju un aizliegtu dievkalpojumus.

Būtiski tiesību izplatīt un saņemt informāciju un idejas ierobežojumi (Konvencijas 10. panta pārkāpums)

ECT konstatēja, ka gan starptautisko, gan Ukrainas mediju žurnālisti bija īpaši pakļauti spiedienam. Piemēram, separātisti norādīja žurnālistiem, kā ziņot par notikumiem Austrumukrainā, liedza viņiem uzņemt materiālus konfliktu zonās, iebiedējot un aizurot viņus. Ukrainas un ārvalstu raidorganizācijas un interneta vietnes tika bloķētas. Tika pieņemti jauni “likumi”, kas aizliedza un sodīja par tādas informācijas izplatīšanu, kas pauda atbalstu Ukrainai. Ievērojams skaits žurnālistu tika notiesāti par spiegošanu, ar terorismu saistītiem noziegumiem, ekstrēmismu, piemērojot viņiem ilgstošus cietumsodus. Teritorijās, kas atradās Krievijas efektīvā kontrolē, Ukrainas mediji tika aizstāti ar Krievijas medijiem, ļaujot Ukrainas iedzīvotājiem piekļūt tikai tiem.

Atsevišķu miermīlīgu protestu izklīdināšana okupētajās teritorijās 2022. gadā (Konvencijas 11. panta pārkāpums)

ECT norādīja uz 10 konkrētiem gadījumiem, kad Krievija izmantoja pārmērīgu spēku, tostarp izmantojot šaujamo ierociņus, lai izklīdinātu miermīlīgus protestus, kas izraisīja gan ievainojumus, gan nāves gadījumus. Lai gan okupējošā valsts atbilstoši starptautiskajām humanitārajām tiesībām var veikt pasākumus, lai uzturētu kārtību okupētajās teritorijās, nebija pierādījumu, ka konkrētajos gadījumos bija pieņemti un piemēroti atbilstoši tiesiskie instrumenti un vadlīnijas. ECT norādīja, ka jebkurā gadījumā jebkāds likums, kas pieļautu letāla spēka pielietošanu pret miermīlīgiem protestētājiem, būtu pretrunā Konvencijas 11. pantam.

Civiliedzīvotāju un privāto uzņēmumu īpašuma iznīcināšana, izlaupīšana un konfiskācija (Konvencijas Pirmā protokola 1. panta un attiecībā uz laika posmu no 2022. gada 24. februāra arī Konvencijas 8. panta pārkāpums)

ECT konstatēja, ka bruņotas grupas aplaupīja civiliedzīvotājus kontrolpunktos, iekļuva cilvēku mājās un uzņēmumu telpās, tās izlaupīja, iznīcināja vai konfiscēja. Pēc 2022. gada februāra tā kļuva par ierastu praksi, kas saskaņā ar starptautisko humanitāro tiesību normām ir aizliegta jebkuros apstākļos. Okupētajās teritorijās tika īstenoti pasākumi, kuru rezultātā tika nacionalizēti privātie īpašumi un noteikta obligāta īpašuma reģistrācija.

Ukraiņu valodas apspiešana skolās, kā arī kopš 2022. gada konkrētas ideoloģijas ieaudzinašana skolēnos (Konvencijas Pirmā protokola 2. panta (tiesības uz izglītību) pārkāpums)

Pasākumi, kas aizliedza mācības ukraiņu valodā, okupētajās teritorijās tika piemēroti, sākot no 2014. gada. Par mācību valodu skolās kļuva krievu valoda, tika izmantotas Krievijas mācību grāmatas, skolas darbojās saskaņā ar Krievijas izglītības sistēmu. Skolotājiem, bērniem un vecākiem tika draudēts par ukraiņu valodas lietošanu skolā. Pēc 2022. gada šie pasākumi tika īstenoti arī citās okupētajās teritorijās.

Pēc 2022. gada okupēto teritoriju skolās tika ieviesti pasākumi, lai virzītu Krievijas naratīvu, kas noliedza Ukrainas kā neatkarīgas valsts pastāvēšanu. ECT norādīja, ka šie

pasākumi uzspieda rusifikāciju. Bērnu vecāki bija spiesti sūtīt bērnus uz skolu tādos apstākļos, ka mācību process tika īstenots veidā, kas pilnībā neatbilda vecāku filozofiskajiem un politiskajiem uzskatiem. ECT secināja, ka šādas mācības bija vērstas uz konkrētas ideoloģijas ieaudzināšanu skolēnos, neņemot vērā vecāku pārliecību.

Ukrainas bērnu pārvietošana uz Krieviju un daudzos gadījumos arī viņu adopcija tur (Konvencijas 3., 5. un 8. panta pārkāpums)

ECT norādīja, ka pastāvēja pierādījumi par Ukrainas bērnu pārvietošanu no okupētajām teritorijām uz Krieviju bez vecāku vai likumīgo aizbildņu piekrišanas, kā arī viņu adopcijas veicināšanu Krievijā. Arī šī 2022. gadā bija kļuvusi par sistēmisku praksi. 2022. gada maijā Krievijā tika veikti grozījumi normatīvajos tiesību aktos, lai atvieglotu Krievijas pilsonības iegūšanu Ukrainas bērniem un attiecīgi atvieglotu viņu adopciju. Neskatoties uz pierādījumiem par liela skaita bērnu pārvietošanu pāri robežai laikposmā no 2014. gada, Krievija nebija sniegusi nekādu informāciju par bērnu skaitu, kuri grupās tika pārvietoti pāri robežai, par bērnu identitāti, pilsonību un izcelsmi, kā arī par šādas pārvietošanas mērķi. Krievijas iestāžu rīcībai nebija nekāda tiesiska pamata, un tā bija arī pretrunā starptautisko humanitāro tiesību normām par evakuāciju un par bērnu juridiskā statusa saglabāšanu okupētajās teritorijās. ECT secināja, ka šī rīcība nebija attaisnojama.

ECT secināja, ka traumatiskā ietekme uz bērniem, ko radīja nošķiršana no vecākiem, sasniedza cietsirdīgas un pazemojošas apiešanās līmeni. Turklāt pastāvēja arī ticami ziņojumi, ka pret daļu no bērniem pēc viņu pārvietošanas Krievijā izturējās slikti.

Tāpat ECT norādīja, ka viss apstākļu kopums, proti, bērnu aizvešanas piespiedu raksturs, nespēja sazināties ar ģimenes locekļiem, acīmredzamā neiespējamība pamest Krieviju un atgriezties Ukrainā, liecināja, ka bērniem bija atņemta brīvība un drošība Konvencijas 5. panta izpratnē.

Diskriminācija politisko uzskatu un valstiskās izcelsmes dēļ (Konvencijas 14. panta pārkāpums)

ECT atkārtoti uzsvēra, ka Krievijas mērķis bija iznīcināt Ukrainu kā neatkarīgu un suverēnu valsti un uzspiest tai savu ietekmi un kontroli. Pastāvēja daudz pierādījumu par vardarbību, kas vērsta īpaši pret tiem Ukrainas civiliedzīvotājiem, kuri atbalstīja Ukrainas suverenitāti, kā arī par pasākumiem okupētajās teritorijās, kuru mērķis bija graut Ukrainas etnisko identitāti. Daži no piemēriem šādam mērķim bija, piemēram, Ukrainas bērnu piespiedu pārvietošana uz Krieviju, ukraiņu valodas apspiešana skolā, Ukrainas raidorganizāciju bloķēšana. Viss minētais ļāva ECT secināt, ka Krievija bija pārkāpusi Konvencijas 14. pantu (diskriminācijas aizliegums), nenodrošinot Konvencijas 2., 3. pantā, 4. panta 2. punktā, 5., 8., 9., 10. un 11. pantā, kā arī Konvencijas Pirmā protokola 1. un 2. pantā ietvertās tiesības bez diskriminācijas politisko uzskatu un valstiskās izcelsmes dēļ. Tiesa tāpat konstatēja arī Konvencijas 13. panta pārkāpumu kopsakarā ar iepriekš minētajām Konvencijas normām (tiesības uz efektīvu aizsardzības nodrošinājumu).

Nīderlandes sūdzība par reisa MH17 notriekšanu

ECT, jau lemjot par sūdzības pieņemamību, secināja, ka lidmašīna tika notriekta ar BUK raķeti, kad tā atradās virs okupētās Ukrainas teritorijas. Raķetes palaišanas vieta

arī atradās okupētajā teritorijā. ECT piekrita, ka pierādījumi liecināja, ka raķete tika mērķēti palaista pret lidmašīnu, visticamāk, kļūdaini to uzskatot par militāru lidaparātu. Pamatojoties uz Kopējās izmeklēšanas grupas (*Joint Investigation Team*) iegūtajiem pierādījumiem, nepastāvēt nekādi informācijai, ko būtu sniegusi Krievija, vienīgais saprātīgais secinājums pēc ECT ieskata bija tas, ka raķeti palaida Krievijas bruņoto spēku vai separātistu spēku dalībnieks. Jebkurā gadījumā Krievija bija atbildīga par šo personu rīcību. ECT, ņemot vērā Nīderlandes iesniegtos pierādījumus, ka Buk-TELAR, no kura tika palaista BUK raķete, pats par sevi nevarēja atšķirt civilo lidaparātu no militārā lidaparāta. Tādējādi, neveicot citus pasākumus, lai identificētu potenciālo mērķi, šāda rīcība būtu pretrunā starptautiskajām humanitārajām tiesībām. ECT secināja, ka Krievija nebija veikusi darbības, lai precīzi identificētu militāros mērķus, pārkāpjot civilo personu un objektu un militāro personu un objektu nošķiršanas principu, kā arī piesardzības principu. Tādējādi civilo personu, kuras atradās reisā MH17, nogalināšana nav uzskatāma par tiesisku rīcību karā (*lawful act of war*), kā arī pārkāpa Konvencijas 2. pantā ietvertās tiesības uz dzīvību šā panta materiāltiesiskajā aspektā.

Secīgi ECT secināja, ka Krievija Konvencijas 2. pantu ir pārkāpusi, arī neizmeklējot un nesadarbojoties starptautiskajā izmeklēšanā, lai noskaidrotu šīs katastrofas cēloni. Proti, Krievijas veiktās izmeklēšanas darbības bija fragmentāras, kā arī veiktas ar mērķi pierādīt to, ka Krievija nav bijusi iesaistīta, novirzot atbildību uz Ukrainu. Krievija regulāri sniedza tādu informāciju, kas labākajā gadījumā bija neprecīza, bet sliktākajā gadījumā – pilnīgi izdomāta. Krievija izmeklēšanā neiesaistīja bojā gājušo tuviniekus. Tāpat Krievijas nacionālās iestādes nesadarbojās ar Kopējās izmeklēšanas grupas izmeklētājiem. Tieši pretēji – Krievijas rīcība bija vērsta uz maldinošu pierādījumu radīšanu, tādā veidā izšķērdējot Kopējās izmeklēšanas grupas laiku un resursus. ECT norādīja, ka šāds sadarbības trūkums būtiski ietekmēja arī Kopējās izmeklēšanas grupas spēju pabeigt izmeklēšanu par Krievijas bruņoto spēku un augstāko Krievijas politiku iesaisti lidmašīnas notriekšanā. Tāpat tiesa konstatēja arī Konvencijas 13. panta kopsakarā ar Konvencijas 2. pantu pārkāpumu.

Pievēršoties Konvencijas 3. panta pārkāpumam, ECT atzina, ka katastrofas upuru tuvinieki ir piedzīvojuši un turpina piedzīvot dziļas sāras un ciešanas saistībā ar viņu tuvinieku nāvēm un katastrofas sekām. Lai gan tuvinieki nebija tieši liecinieki lidmašīnas notriekšanai, kā arī nebija klāt katastrofas vietā, ECT secināja, ka viņi nevarēja izvairīties no plaši izplatītajiem materiāliem medijos, kas atspoguļoja šo vietu un personu mirstīgās atliekas. Turklāt mirstīgo atlieku savākšana prasīja astoņus mēnešus, kas nozīmēja, ka daļa tuvinieku varēja apglabāt tikai daļu no mirstīgajām atliekām. Upuru tuvinieki aktīvi piedalījās Kopējās izmeklēšanas grupas veiktajā izmeklēšanā, kā arī vērsās pie Krievijas iestādēm un prezidenta, lūdzot palīdzību patiesības noskaidrošanā. Tomēr tas, ka Krievija neveica efektīvu izmeklēšanu un nesadarbojās, vēl vairāk pastiprināja šo personu ciešanas, pagarinot atbilžu gaidīšanas posmu. Līdz ar to ECT secināja, ka lidmašīnā bojā gājušo personu tuvinieku ilgstošās ciešanas to rakstura un apmēra dēļ bija atzīstamas par cietsirdīgu attieksanos Konvencijas 3. panta izpratnē. Tādējādi ECT konstatēja Konvencijas pārkāpumu arī šajā aspektā.

Sprieduma izpilde (Konvencijas 46. pants)

ECT spriedumā norādīja uz konkrētiem, individuāliem sprieduma izpildes pasākumiem, kas Krievijai jāveic. Pirmkārt, ECT norādīja, ka Krievijai nekavējoties ir jāatbrīvo tās personas, kurām Krievija okupētajās Ukrainas teritorijās līdz 2022. gada 16. septembrim bija prettiesiski atņēmusi brīvību, pārkāpjot Konvencijas 5. pantu. Otrkārt, Krievijai ir jāiesaistās tāda starptautiska un neatkarīga mehānisma izveidē, kas pēc iespējas ātrāk nodrošinātu visu bērnu, kuri tikuši pārvietoti no Ukrainas uz Krieviju vai Krievijas kontrolētām teritorijām, identificēšanu un drošu atgriešanu pie ģimenēm vai pie likumīgajiem aizbildņiem.

2. [Semenya v. Switzerland](#)

Pieteikums Nr. 10934/21, 2025. gada 10. jūlijs

Dienvīdāfrikas Republikas sportistes tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums, Šveices tiesai pienācīgi neizvērtējot Sporta arbitrāžas tiesas nolēmumu

Pieteicēja ir Dienvidāfrikas Republikas starptautiska līmeņa vidējo distanču skrējēja. Saskaņā ar Starptautiskās Vieglatlētikas federāciju asociācijas (pašlaik – Pasaules Vieglatlētikas savienība (“World Athletics”)) izdotajiem noteikumiem “Noteikumi par tiesībām startēt sieviešu kategorijā (sportistes ar dzimumattīstības atšķirībām)” pieteicējai, lai viņa varētu piedalīties starptautiskās sacensībās sieviešu kategorijā, bija jāveic hormonterapija, lai samazinātu dabisko testosterona līmeni viņas organismā. Ņemot vērā, ka viņa šādas darbības neveica, viņai tika liegts piedalīties sacensībās. Pieteicēja vērsās starptautiskajā Sporta arbitrāžas tiesā, kura atrodas Šveicē, apstrīdot minētos noteikumus, bet viņas prasība tika noraidīta. Pēc tam viņa vērsās ar prasību Šveices Federālajā augstākajā tiesā, lūdzot atcelt Sporta arbitrāžas tiesas nolēmumu, pamatojoties uz nacionālo tiesību normu, kas paredzēja iespēju apstrīdēt tādu šķīrējtiesu, kas atrodas Šveicē, nolēmumus, ja tie ir nesaderīgi ar sabiedrisko kārtību. Federālā augstākā tiesa pieteicējas sūdzību noraidīja, atzīstot, ka šķīrējtiesas nolēmums nebija nesaderīgs ar sabiedrisko kārtību.

Pieteicēja vērsās ECT, norādot uz Konvencija 6. panta 1. punkta (tiesības uz taisnīgu tiesu), Konvencijas 8. panta (tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību) atsevišķi un kopsakarā ar Konvencijas 14. pantu (diskriminācijas aizliegums), kā arī 13. panta pārkāpumu. Ar palātas [2023. gada 11. jūlija spriedumu](#) ECT atzina Konvencijas 8. panta kopsakarā ar 14. pantu, kā arī 13. panta pārkāpumu.

Izskatot lietu palātā, visupirms ECT vērtēja, vai konkrētajā lietā ir konstatējama Šveices jurisdikcija Konvencijas 1. panta izpratnē. Palāta savā spriedumā bija konstatējusi Šveices jurisdikciju gan attiecībā uz Konvencijas 8. pantu atsevišķi, gan kopsakarā ar Konvencijas 14. pantu, norādot, ka tas apstāklis, ka persona ir vērsusies ar prasību nacionālajā tiesā, rada jurisdikcijas saikni starp šo personu un attiecīgo valsti. Pieteicēja savā sūdzībā ECT norādīja uz Starptautiskās Vieglatlētikas federāciju asociācijas izdotu un Sporta arbitrāžas tiesas nolēmumā piemērotu noteikumu neatbilstību Konvencijai. Lai gan nedz Starptautiskā Vieglatlētikas federāciju asociācija, nedz Sporta arbitrāžas tiesa nav Šveices institūcijas, palāta konstatēja Šveices jurisdikciju tiktāl, ciktāl Federālā augstākā tiesa bija pārbaudījusi Sporta arbitrāžas tiesas nolēmumu.

Lielā palāta norādīja, ka konkrētajos apstākļos pieteicēja neatradās Šveices teritoriālajā jurisdikcijā, jo sūdzībā norādītie apstākļi nenorisinājās Šveices teritorijā. Proti, izņemot tiesvedību, kas norisinājās Šveicē, starp Šveici, pieteicēju un noteikumiem, kas regulēja viņas personisko situāciju un ietekmēja viņas iespējas piedalīties sacensībās, nepastāvēja nekāda teritoriāla saikne.

Attiecīgi tiesai bija jāvērtē tas, vai konkrētajā lietā ir konstatējama Šveices jurisdikcija kā izņēmums no teritoriālā principa. Konvencijas 6. panta kontekstā tiesa norādīja uz vispārīgo principu, ka, ja: 1) persona vēršas ar prasību nacionālajā tiesā; 2) nacionālās tiesību normas paredz personas tiesības vērsties tiesā ar prasību; 3) tiesības, uz kurām persona atsaucas, pirmšķietami ir "civilas" Konvencijas 6. panta 1. punkta izpratnē, tad persona ir attiecīgās valsts jurisdikcijā attiecībā uz šajā Konvencijas pantā ietvertajām tiesībām arī tad, ja notikumi, kas bija personas prasības pamatā, ir norisinājušies ārpus attiecīgās valsts teritorijas. Konkrētajā lietā Sporta arbitrāžas tiesas atrašanās vieta ir Šveicē. Pamatojoties uz Šveices nacionālajiem tiesību aktiem, starptautiskā šķīrējtiesas procesa ietvaros persona ir tiesīga vērsties Federālajā augstākajā lietā, pārsūdzot tādas šķīrējtiesas nolēmumu, kura atrodas Šveicē. Nacionālā tiesa attiecīgi ir tiesīga pārbaudīt ne vien to, vai šķīrējtiesas nolēmums ir pieņemts, ievērojot visas procesuālās prasības, bet arī ir tiesīga to izvērtēt pēc būtības, proti, lemt, vai šāds nolēmums ir saderīgs ar sabiedrisko kārtību nacionālo tiesību normu izpratnē. Pieteicēja bija izmantojusi savas tiesības vērsties Federālajā Augstākajā tiesā. ECT norādīja, ka tiesības, uz kurām pieteicēja atsaucās Sporta arbitrāžas tiesā un Federālajā augstākajā tiesā, ir civilās tiesības Konvencijas 6. panta 1. punkta izpratnē. Līdz ar to ECT secināja, ka pieteicējas sūdzība, ar kuru tā apstrīdēja Sporta arbitrāžas tiesas nolēmumu, radīja jurisdikcijas saikni, tas ir, Šveicei no Konvencijas 1. panta izrietošu pienākumu nodrošināt Konvencijas 6. pantā ietvērto pamattiesību ievērošanu tiesas procesā, kas norisinājās Federālajā augstākajā tiesā.

Secīgi ECT vērtēja, vai konkrētajā lietā ir konstatējama Šveices ekstrateritoriālā jurisdikcija attiecībā uz pieteicējas sūdzībām par Konvencijas 8. panta atsevišķi un kopsakarā ar 14. pantu pārkāpumu. ECT norādīja, ka uz konkrēto situāciju neattiecas neviens no ECT judikatūrā nostiprinātajiem izņēmumiem, kad ir konstatējama valsts jurisdikcija kā izņēmums no teritoriālā principa: nav konstatējama valsts efektīva kontrole pār ārpus tās robežām esošu teritoriju, kurā risinājušies notikumi, kas ir pamatā strīdam; nav konstatējama valsts pārstāvja īstenota kontrole vai vara pār personu ārpus šīs valsts robežām; konkrētā lieta neattiecas uz Konvencijas 2. pantā ietvērto pienākumu veikt izmeklēšanu. Lielā palāta tāpat norādīja, ka palāta savā nolēmumā būtībā ir secinājusi, ka, ja nacionālā tiesa izskata sūdzību, kas saistīta ar iespējamu Konvencijas normā ietvērto materiālo tiesību pārkāpumu (piemēram, Konvencijas 8. un 14. pants), balstoties uz notikumiem, kas risinājušies ārpus valsts teritorijas, tad iespējamajā pārkāpumā cietusi persona kā lietas dalībnieks tiesas procesā automātiski nonāk attiecīgās valsts jurisdikcijā attiecībā uz šajās Konvencijas normās ietvertajiem procesuālajiem pienākumiem. Tomēr Lielā palāta šādam risinājumam nepiekrīta. Tā norādīja, ka palātas izvēlētajai pieejai, atzīstot Šveices jurisdikciju arī attiecībā uz Konvencijas 8. un 14. pantu, nav līdzīgu piemēru ECT judikatūrā. Savukārt piemērus ECT judikatūrā, kas attiecas uz jurisdikcijas saikni tieši Konvencijas 6. panta 1. punkta kontekstā, nevar vispārināt un attiecināt uz citām Konvencijas normām, nosakot jaunus izņēmumus no teritorialitātes principa. Proti, Konvencijas 6. panta 1. punkts, kas ietver

personas tiesības uz taisnīgu tiesu, atšķiras no vairuma citu Konvencijas normu, tostarp Konvencijas 8. un 14. panta, jo tas attiecas tikai uz procesuālajām tiesībām. Tieši šī iemesla dēļ ECT iepriekš ir konstatējusi valsts jurisdikciju saistībā ar sūdzībām par Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpumu, ja persona ir vērsusies nacionālajā tiesā, neskatoties uz to, ka strīdus apstākļi ir risinājušies ārpus valsts teritorijas. Konkrētajā lietā vēršanās nacionālajā tiesā pēc ECT ieskata nebija pietiekams pamats, lai automātiski konstatētu Šveices jurisdikciju arī attiecībā uz sūdzībām par Konvencijas 8. un 14. pantu. Tiesa nekonstatēja nekādus citus īpašus apstākļus, kas varētu radīt jurisdikcijas saikni šajā aspektā. Savukārt attiecībā uz palātas secināto, ka jurisdikcijas nekonstatēšana nozīmētu to, ka veselai personu kategorijai – profesionāliem sportistiem – varētu tikt liegta piekļuve ECT, Lielā palāta norādīja, ka ar to vien nepietiek, lai konstatētu jurisdikcijas saikni starp personu un valsti. Sekošana šādai palātas pieejai nozīmētu ekstrateritoriālās jurisdikcijas tvēruma paplašināšanu un atkāpšanos no ECT judikatūrā iedibinātajiem principiem. Līdz ar to ECT atzina sūdzības par iespējamo Konvencijas 8. un 14. panta pārkāpumu, kā arī Konvencijas 13. pantu par nepieņemamām izskatīšanai pēc būtības.

Secīgi ECT izvērtēja iespējamo Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpumu. ECT norādīja, ka tas vien, ka šķīrējtiesas process tiek noteikts nevis ar likumu, bet gan ar privāto tiesību subjekta lēmumu, kā tas ir starptautisku sporta strīdu gadījumā, kad vēršanos Sporta arbitrāžas tiesā ir paredzējusi konkrētā sporta veida federācija, pats par sevi neizraisa Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpumu. Proti, ir jāņem vērā, ka augsta līmeņa sporta pasākumi tiek rīkoti dažādās valstīs un tajos piedalās sportisti no visas pasaules, tāpēc šādu strīdu nodošana specializētai starptautiskai šķīrējtiesai veicina tiesisko noteiktību (jo īpaši tad, ja šīs tiesas nolēmumi var tikt pārsūdzēti nacionālā tiesā). Tomēr ECT norādīja, ka jāņem vērā, ka šķīrējtiesas procesu sporta kontekstā bieži raksturo strukturāla nevienlīdzība starp sportistiem un sporta federācijām. Proti, sporta federācijām piemīt pilnvaras, piemēram, noteikt, kurš drīkst piedalīties sacensībās, kādi tam ir nosacījumi, kuras līdzinās likumdevēja pilnvarām tiesību normu pieņemšanas jomā. Starptautisku sporta sacensību jomā tas nozīmē, ka pastāv situācija, ka privāto tiesību subjekti, kuri nav pakļauti publiskajām tiesībām, būtībā regulē indivīdu darbību, kā arī tiem ir iespēja ierobežot viņu tiesības, tādējādi īstenojot tādas pilnvaras, kas līdzinās publisko tiesību subjektu pilnvarām. Likumsakarīgi tas nozīmē, ka sporta federācija var noteikt, ka Sporta arbitrāžas tiesai ir ekskluzīva jurisdikcija strīdu izskatīšanā, kā arī tā var īstenot strukturālu kontroli pār starptautisko sporta šķīrējtiesu sistēmu. Šādos apstākļos, kad sportistam būtībā tiek uzspiests šķīrējtiesas process strīdu risināšanai, lai viņš turpmāk varētu piedalīties sacensībās, viņam vēl jo vairāk ir jābūt iespējai gūt labumu no Konvencijas 6. panta 1. punktā ietvertajām garantijām. Pēc ECT ieskata, šī prasība ir īpaši svarīga gadījumos, kad civilās tiesības, kas ir strīda pamatā, saskaņā ar nacionālajām tiesībām ir personas pamattiesības. Tā tas bija arī konkrētajā lietā, jo tās pamatā bija cilvēka cieņas aspekts. Šādos apstākļos ECT konstatēja, ka pieteicējas tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošana prasīja īpaši rūpīgu viņas lietas izskatīšanu, un attiecīgi pārbaudīja, vai Federālā augstākā tiesa šo prasību ir ievērojusi.

ECT ņēma vērā gan to, kā lietu bija izskatījusi Sporta arbitrāžas tiesa, gan Šveices Federālā augstākā tiesa, norādot, ka šķīrējtiesas nolēmums bija ievērojami garāks nekā nacionālās tiesas nolēmums, kā arī tajā tika izvērtēta lielākā daļa pieteicējas argumentu.

Sporta arbitrāžas tiesa bija norādījusi, ka konkrētie noteikumi pirmšķietami bija ar diskriminējošu raksturu. Tāpat tā, vērtējot to samērīgumu, ņēma vērā, piemēram, iespējamās blakusparādības, kas personai varēja rasties, lietojot medikamentus testosterona līmeņa samazināšanai, izmeklējumu raksturu, iespējamās grūtības uzturēt testosterona līmeni zem maksimāli atļautās normas. Tāpat Sporta arbitrāžas tiesa ņēma vērā arī pieteicējas individuālo situāciju, kā arī to, ka viņa iepriekš rūpīgi bija veikusi pasākumus, lai samazinātu testosterona līmeni. Savukārt Federālās augstākās tiesas izvērtējums aprobežojās tika ar pārbaudi par to, vai Sporta arbitrāžas tiesas nolēmums bija saderīgs ar sabiedrisko kārtību nacionālo normatīvo tiesību aktu izpratnē. Proti, tā vērtēja, vai nolēmums apdraudēja tādas būtiskas vērtības, kurām saskaņā ar Šveicē valdošo izpratni būtu jābūt katras tiesību sistēmas pamatā. Federālā augstākā tiesa bija norādījusi, ka tā nevar pārvērtēt Sporta arbitrāžas tiesas veikto juridisko vērtējumu; tā vienkārši pārbauda, vai jau veiktā novērtējuma, kas ir tikai šķīrējtiesas kompetencē, sekas ir saderīgas ar sabiedrisko kārtību. Tas savukārt nozīmēja, ka, lai gan Sporta arbitrāžas tiesa bija norādījusi uz ļoti nopietnām šaubām, piemēram, par to, vai konkrēti sportisti varēja uzturēt noteikumos noteikto testosterona līmeni, nacionālā tiesa veica tikai ierobežotu šo aspektu izvērtējumu. Tāpat, ņemot vērā, ka pieteicējas sūdzības Sporta arbitrāžas tiesā pamatā bija arguments, ka noteikumi bija speciāli izstrādāti un vērsti tieši pret viņu, ECT norādīja, ka bija būtiski, lai Federālā augstākā tiesa ar īpašu rūpību izvērtētu šo argumentu. Tāpat ECT norādīja, ka Federālā augstākā tiesa nebija pietiekami izvērtējusi pieteicējas argumentu, kurā tā salīdzināja konkrēto lietu ar lietu, kurā nacionālā tiesa bija Sporta arbitrāžas tiesas nolēmumu atzinusi par nesaderīgu ar sabiedrisko kārtību. ECT ieskatā, abās lietās bija apdraudēta sportista spēja izpildīt nosacījumus, lai varētu turpināt savu profesionālo darbību. Līdz ar to, ņemot vērā arī citus aspektus, kurus Federālā augstākā tiesa, pēc ECT ieskata, nebija pietiekami izvērtējusi, tika konstatēts tas, ka nacionālā tiesa nebija izpildījusi konkrētajā lietā nepieciešamo rūpīgas lietas izskatīšanas prasību.

Tādējādi ECT konstatēja Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpumu.

Tiesnešu balsojums nebija vienbalsīgs – daļa tiesnešu uzskatīja, ka Šveices jurisdikcija ir konstatējama arī attiecībā uz citām Konvencijas normām – 8. un 14. pantu.

B. Būtiskākie palātu nolēmumi

1. [Google LLC and Others v. Russia](#)

Pieteikums Nr. 37027/22, 2025. gada 8. jūlijs

Krievijas uzliktie naudas sodi Google pārkāpj tiesības uz izteiksmes brīvību

Pieteicēji – Google LLC, OOO Google, Google International LLC un Google Ireland Limited (turpmāk – Google) – ir uzņēmumi, kas reģistrēti ASV, Krievijā un Īrijā. Lieta ir saistīta ar diviem tiesas procesiem Krievijā. Krievijas telekomunikāciju regulators 2021. gadā izdeva virkni pieprasījumu, uzliekot pienākumu Google izņemt noteiktu saturu, kas bija publicēts tā platformā YouTube. Attiecīgi Google īstenoja ģeobloķēšanu, piecus no astoņiem video un kanāliem padarot par nepieejamiem Krievijā, taču atteicās bloķēt divus video un vienu kanālu. Vienā no šiem video tika kritizēta Krievijas iestāžu rīcība Covid-19 pandēmijas kontekstā, kā arī pausts

priekšlikums Krievijas Konstitūcijas grozījumiem un atbalsts valdības opozīcijai, tostarp Aleksejam Navalnijam. Saistībā ar šo atteikumu Google tika piemēroti ievērojami naudas sodi (vairāk nekā 400 miljoni eiro). Šie naudas sodi sastādīja piecus procentus no Google un tā meitas uzņēmumu ienākumiem 2020. gadā.

2020. gadā Google bloķēja Tsargrad TV – Krievijas mediju uzņēmuma – YouTube un Gmail kontus, ņemot vērā, ka ASV un Eiropas Savienība šī uzņēmuma īpašniekam bija piemērojušas sankcijas saistībā ar tā atbalstu Krievijas militārajām operācijām Ukrainā. Uzņēmums vērsās Krievijas tiesā, norādot, ka Google ir pārkāpusi līgumu. Maskavas pilsētas komercietis lēma, ka Krievijas tiesām šajā lietā ir ekskluzīva jurisdikcija, tādējādi pārkāpjot līgumos ietvertu jurisdikcijas klauzulu, saskaņā ar kuru jurisdikcija šādos strīdos būtu Lielbritānijas un Kalifornijas tiesām. Tiesa secināja, ka uzņēmuma konta bloķēšana ir bijusi prettiesiska, un, lai panāktu to, ka konts tiek atjaunots, piemēroja aptuveni 1000 eiro lielu naudas sodu dienā, kas katru nedēļu dubultojās, nepastāvot maksimālajai soda robežai. Neskatoties uz to, ka uzņēmuma konta darbība tika atjaunota, tā monetizācijas funkcija netika atjaunota, kā rezultātā naudas sods turpināja pieaugt. Šī lieta kalpoja par pamatu vairākiem desmitiem prasību no citiem Krievijas mediju uzņēmumiem. Tā rezultātā līdz 2022. gada septembrim pieteicējiem aprēķinātie sodi pārsniedza 16 triljonus ASV dolāru.

Pieteicēji vērsās ECT, norādot citstarp uz Konvencijas 6.panta (tiesības uz taisnīgu tiesu) un 10. panta (izteiksmes brīvība) pārkāpumu.

Konvencijas 10. pants (saistībā ar administratīvo procesu un sodiem par satura nebloķēšanu)

ECT norādīja, ka Google piemērotie naudas sodi par to, ka uzņēmums nepildīja tam uzlikto pienākumu izņemt lietotāju radītu saturu, kas bija izvietots YouTube, kopā ar draudiem par papildu sankcijām par šādu rīkojumu nepildīšanu radīja Google būtisku spiedienu cenzēt saturu YouTube platformā. Tas attiecīgi ietekmēja Google lomu kā platformas, kas paredzēta brīvai ideju un informācijas apmaiņai, nodrošinātājam, tādējādi ierobežojot Konvencijas 10. pantā ietvertās pamattiesības.

Lai gan nacionālās tiesas bija norādījušas, ka šāda ierobežojuma leģitīmie mērķi varētu būt nacionālās drošības, teritoriālās nedalāmības un sabiedrības drošības aizsardzība, ECT nepiekrīta, ka saturs, kas ietvēra politisku runu, Krievijas valdības, kā arī Krievijas iebrukuma Ukrainā kritizēšanu, LGBTQ kopienas atbalstīšanu, varētu radīt patiesus draudus nacionālo tiesu norādītajām interesēm. Nacionālās tiesas būtībā aprobežojās ar pamatojumu, ka jebkādas atkāpes no oficiālā naratīva bija pietiekamas, lai attaisnotu šāda soda uzlikšanu. Līdz ar to ECT norādīja, ka tā nav pārliccināta, ka pamattiesību ierobežojums patiesi bija vērst uz kāda leģitīmā mērķa sasniegšanu, tomēr izvērtēja arī šāda ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā.

ECT vērsa uzmanību uz strīdus saturu, tostarp informāciju no neatkarīgiem ziņu avotiem par Krievijas militārajām darbībām Ukrainā. Šāds saturs ir sabiedrībai būtisks, jo tam ir liela ietekme arī uz Eiropas un globālo drošību. Turklāt saturs, ko Krievija vēlējas bloķēt, neietvēra nekāda veida naida runu, aicināšanu uz vardarbību vai diskriminējošu attieksmi pret kādu grupu. Līdz ar to ECT norādīja, ka pienākums bloķēt šādu saturu bija balstīts tikai tajā, ka tas varēja izraisīt sabiedrībā Krievijai nevēlamas diskusijas. Tāpat tiesa norādīja, ka nacionālās tiesas neizvērtēja, vai YouTube

publicētais saturs bija nepatīss un radīja jebkādu riskus vai kaitīgas sekas. Google sodīšana par tāda satura izvietojumu, kas kritizē valdības politiku un pauž alternatīvus viedokļus par militāro darbību, nepierādot neatliekamā nepieciešamību šāda satura izņemšanai, skar pašu interneta kā vietas, kur notiek brīva ideju un informācijas apmaiņa, būtību. Savukārt naudas sodi, kas sasniedza milzīgu summu, sava rakstura un apmēra dēļ varēja radīt atturošu efektu Google gatavībai izvietot varas iestādes kritizējošu saturu. Šāda pieeja, kas uzliek platformām smagus sodus par nerīkošanos atbilstoši plaši formulētiem rīkojumiem izņemt saturu, rada pārmērīgu slogu tādiem interneta starpniekiem kā Google, faktiski piespiežot tos cenzēt politisku runu valsts iestāžu vārdā. ECT norādīja, ka šāda pieeja nav savienojama ar izteiksmes brīvību.

Tādējādi ECT konstatēja Konvencijas 10. panta pārkāpumu šajā aspektā.

Konvencijas 10. pants (saistībā ar pienākumu atjaunot Tsargrad TV kontu YouTube platformā)

Vispirms ECT norādīja, ka Konvencijas 10. pants ietver arī negatīvo aspektu, tas ir, tiesības netikt piespiestam izteikties. Ņemot vērā, ka pasākumi, kas piespiež personu publicēt konkrētu saturu, ir uzskatāmi par izteiksmes brīvības ierobežojumu, tad arī konkrētajā lietā nacionālo tiesu nolēmumi, kas uzlika Google pienākumu izvietot Tsargrad TV saturu YouTube platformā, tieši ierobežoja pieteicēja izteiksmes brīvību.

Lai gan nacionālās tiesas norādīja, ka šāds ierobežojums bija nepieciešams, lai aizsargātu gan Tsargrad TV tiesības, kas tam izriet no noslēgtā līguma, gan sabiedrības tiesības iegūt informāciju, ECT norādīja, ka šāda nostāja ir pretrunīga. Proti, lai gan nacionālās tiesas šajā aspektā norādīja uz tiesībām iegūt informāciju, paralēli tās pieprasīja Google izņemt tādu saturu, kas kritizēja valdības politiku, tostarp izteikumus, kas kritizēja Krievijas iebrukumu Ukrainā. Šādas pretrunas, ECT ieskatā, radīja šaubas par to, vai izvēlētie līdzekļi bija nepieciešami.

Pievēršoties piemēroto naudas sodu samērīgumam, ECT norādīja, ka šis apmērs bija bezprecedenta un acīmredzami nesamērīgs. Sākotnējais sods – aptuveni 1000 eiro dienā –, tam dubultojoties katru nedēļu, sasniedza astronomisku summu, kura nekādā veidā neatbilda Tsargrad TV iespējami nodarītajam kaitējumam. Proti, ņemot vērā vidējos Tsargrad TV ieņēmumus no reklāmām pirms konta bloķēšanas, pieteicējiem piemērotie sodi dažu nedēļu laikā sasniedza tādu summu, kas atbilda Tsargrad vairāku gadu ieņēmumiem. Arvien pieaugošie sodi kopā ar papildu prasībām, ko citi uzņēmumi sāka vērst pret Google, padarīja par neiespējamu uzturēt Google meitasuzņēmumu Krievijā. Turklāt ECT norādīja, ka tiesu izpildītājs piedziņas procesa ietvaros būtiski paplašināja nacionālo tiesu nolēmumu tvērumu. Proti, šie nolēmumi uzlika pienākumu atjaunot uzņēmuma konta darbību YouTube platformā, ko Google izdarīja. Tomēr tiesu izpildītājs, par to nepaziņojot Google un neļaujot tai sniegt apsvērumus, secināja, ka nebija atjaunota konta monetizācijas funkcija. Līdz ar to ECT konstatēja, ka minētais neatbilst tiesiskās noteiktības prasībām un liecina par rīkošanos pretēji labai ticībai.

Līdz ar to ECT konstatēja Konvencijas 10. panta pārkāpumu arī šajā aspektā.

Konvencijas 6. pants

Pirmā tiesas procesa kontekstā ECT norādīja, ka nacionālās tiesas nebija sniegušas nekādu pamatojumu tam, kāpēc, nosakot Google piemērojamo naudas sodu, tika ņemti

vērā vairāku juridisko personu, tostarp Google Ireland un Google Commerce Limited, ieņēmumi. Proti, nacionālās tiesas nebija pamatojušas to, kāpēc tās rīkojās pretēji administratīvā pārkāpuma procesā pastāvošajam principam, ka sods tiek uzlikts pārkāpējam.

Otrā procesa kontekstā ECT atzina, ka nacionālās tiesas nav pamatojušas, kāpēc, līgumos pastāvot jurisdikcijas klauzulai, tieši tām konkrētajā lietā ir bijusi jurisdikcija. Tāpat tiesas nebija ņēmušas vērā to, ka piekļuve Tsargrad TV kontam pēc apelācijas instances tiesas nolēmuma tika atjaunota. Pēc ECT ieskata šie bija izšķiroši jautājumi, uz kuriem nacionālajām tiesām bija jāsniedz atbildes. To nedarot, tika skarta pati pieteicēju tiesību uz motivētu tiesas nolēmumu būtība.

Līdz ar to ECT konstatēja arī Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpumu.

2. [Briggs-Price v. the United Kingdom](#)

Pieteikums Nr. 59494/09, 2025. gada 8. jūlijs

Nevainīguma prezumpcija nav piemērojama konfiskācijas procesā

Pieteicējs ir persona, kura kriminālprocesa ietvaros tika atzīta par vainīgu un notiesāta par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar heroīna importu. Kriminālprocesa ietvaros prokuratūra nacionālajai tiesai iesniedza pierādījumus, kas liecināja, ka pieteicējs, iespējams, bijis iesaistīts arī marihuānas tirdzniecībā, kā arī cēla apsūdzību šajā aspektā. Tomēr prokuratūra piekrita, ka šī apsūdzība tiek atstāta bez izskatīšanas, un pieteicējs par to netika notiesāts. Pēc tam atsevišķā procesā, kurā tiek lemts par mantas noziedzīgo izcelsmi civiltiesiskā aspektā, nacionālā tiesa pieņēma konfiskācijas rīkojumu par summu, kas bija vairāki miljoni mārciņu. Nosakot konfiscējamo summu, tiesa balstījās uz to, ka pieteicējs šos ienākumus ir guvis no narkotiku, tostarp marihuānas, tirdzniecības kopumā, ne tikai no heroīna importēšanas, par ko viņš iepriekš bija ticis notiesāts.

Pieteicējs sūdzībā ECT norādīja uz Konvencijas 6. panta 1. un 2. punkta pārkāpumu.

Konvencijas 6. panta 2. punkts

Vispirms ECT pievērsās pieteicēja argumentiem par iespējamo Konvencijas 6. panta 2. punkta (nevainīguma prezumpcija) pārkāpumu. ECT norādīja uz vispārīgajiem principiem, proti, to, ka Konvencijas 6. panta 2. punkts ir piemērojams tikai tad, kad persona ir apsūdzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kā noskaidrošanā izmanto [Engel and Others v. the Netherlands](#) spriedumā izvirzītos kritērijus. Savukārt nevainīguma prezumpcijas principam ir divi aspekti: 1) procesuālās garantijas kriminālprocesā, tostarp, piemēram, pierādīšanas standarts; 2) personu, kuras ir attaisnotas vai arī attiecībā uz kurām kriminālprocess ir izbeigts, aizsardzība no tā, ka valsts pret tām izturas tā, it kā tās būtu vainīgas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

Pieteicējs sūdzībā ECT norādīja uz pārkāpumiem abos minētajos aspektos: 1) konfiskācijas procesā izteiktais pieņēmums par viņa iesaisti marihuānas tirdzniecībā faktiski nozīmēja jaunas apsūdzības izvirzīšanu, bet par to tika lemts bez tiem nepieciešamajiem pierādīšanas un arī procesuālajiem aizsardzības līdzekļiem, kas parasti piemērojami kriminālprocesa ietvaros; 2) alternatīvi, neskatoties uz to, ka

kriminālprocesa ietvaros tika veiktas visas izmeklēšanas darbības saistībā ar viņa iespējamo iesaisti marihuānas tirdzniecībā, nacionālās tiesas nolēma viņu nesaukt pie kriminālatbildības un par šo nodarījumu nenotiesāt. Tomēr konfiskācijas procesa ietvaros tiesa, piemērojot kriminālprocesam raksturīgo pierādīšanas standartu, atzina viņu par vainīgu šajā nodarījumā.

ECT sākotnēji noskaidroja to, vai Konvencijas 6. panta 2. punkts ir piemērojams tā otrajā aspektā. Tiesa norādīja, ka pret pieteicēju bija celta apsūdzība par vienu konkrētu gadījumu – marihuānas glabāšanu nolūkā to realizēt (kas tika atstāta bez izskatīšanas), kas risinājās vienā konkrētā dienā. Tomēr nacionālā tiesa konfiskācijas procesa ietvaros, aprēķinot ieguvumu no narkotiku, tostarp marihuānas, nelikumīgas aprites, neņēma vērā to noziedzīgo nodarījumu, par kuru bija celta minētā apsūdzība, bet gan atzina, ka nav šaubu par plaša mēroga marihuānas izplatīšanu vismaz sešu mēnešu periodā, kā arī marihuānas izplatīšanas tīkla uzturēšanu. Arī pieteicējs nenorādīja, ka konfiskācijas process būtu bijis saistīts ar to noziedzīgo nodarījumu, par kuru viņam iepriekš tika izvirzīta apsūdzība. Līdz ar to ECT nekonstatēja saikni, kas ir nepieciešama, lai tiktu piemērots Konvencijas 6. panta 2. punkta otrais aspekts, starp kriminālprocesu, kas ir noslēdzies, un turpmāko konfiskācijas procesu (salīdzinājumam – [Allen v. the United Kingdom](#), 104. punkts).

Secīgi ECT pārbaudīja, vai uz šo lietu ir attiecināms Konvencijas 6. panta 2. punkta pirmais aspekts. Tiesa vairākkārt atsauca uz lietā [Phillips v. the United Kingdom](#) minētajām atziņām, noskaidrojot to, vai konfiskācijas procesā pret pieteicēju izvirzītās apsūdzības bija tāda rakstura un apjoma, ka būtībā liecinātu par jaunas “apsūdzības” izvirzīšanu viņam. Minētajā lietā tiesa konstatēja, ka pat tad, ja nacionālā tiesa konfiskācijas procesā ir pieņēmusi, ka persona guvusi labumu no noziedzīga nodarījuma, kas saistīts ar narkotiku realizāciju, ja šāda procesa mērķis ir tikai noskaidrot, kādā apmērā ir jāpieņem konfiskācijas rīkojums, to nevar uzskatīt par jaunas apsūdzības izvirzīšanu personai. Proti, konkrētajā lietā ECT skaidroja, kāpēc šajā lietā būtu jāseko [Phillips v. the United Kingdom](#) lietā paustajām atziņām, nevis tiesas atziņām, kas paustas lietā [Geerings v. the Netherlands](#), uz kuru atsauca pieteicējs un kurā ECT atzina, ka nevainīguma prezumpcija ir attiecināma uz situāciju, kurā persona ir attaisnota, bet konfiskācijas rīkojums tiek izdots, pamatojoties uz to, ka ir pietiekamas pazīmes, kas liecina, ka persona ir veikusi noziedzīgu nodarījumu un guvusi no tā labumu. Izskatāmajā lietā ECT secināja, ka konfiskācijas procesa mērķis bija tāds pats kā lietā [Phillips v. the United Kingdom](#), proti, noteikt konfiscējamās summas apmēru. Tomēr atšķirība bija tāda, ka konkrētajā lietā apsūdzības uzturētājs nevis centās pierādīt to, ka pieteicēja īpašumā bija līdzekļi, kurus tas ieguvis no narkotiku izplatīšanas, bet gan to, ka pieteicējs bija izdarījis papildu citus noziedzīgus nodarījumus, kas saistīti ar narkotiku nelikumīgu apriti (marihuānas realizācija), ne tikai tos, par kuriem viņš jau bija notiesāts (heroīna imports), un tas esot jāņem vērā konfiskācijas apmēra noteikšanā.

Pieteicējs uzskatīja, ka tā ir ievērojama atšķirība un nošķir “aktīvos balstīto pieeju” (*asset-based approach*), kur konfiskācija ir balstīta tajā, ka persona nevar pierādīt līdzekļu likumību, un “tiešo pierādījumu pieeju” (*direct evidence approach*), kur konfiskācija balstās uz pierādījumiem, ka persona ir iesaistījusies un guvusi labumu no tādas narkotiku realizācijas, kas nav saistīta ar realizāciju, par kuru tā jau ir notiesāta.

Pirmajā gadījumā nevainīguma prezumpcija nebūtu piemērojama, bet otrajā būtu. Tomēr ECT šo argumentu noraidīja, norādot, ka abas pieejas tāpat paredz to, ka persona ir bijusi iesaistīta noziedzīgās darbībās, kas ir ārpus darbībām, par kurām tai ir tikusi izvirzīta apsūdzība. Tiesa norādīja, ka jebkurā gadījumā konfiskācijas procesā norāde, ka persona ir bijusi iesaistīta narkotiku tirdzniecībā, kas neatbilst tādām nodarījumam, par kuru tā jau ir notiesāta, un guvusi no tās peļņu, pati par sevi nevar tikt uzskatīta par jaunas apsūdzības izvirzīšanu Konvencijas izpratnē. Tas attiecas pat uz tādām situācijām kā konkrētajā lietā, kad nacionālā tiesa konfiskācijas procesā ir norādījusi, ka tai nav šaubu, ka pieteicējs ir bijis iesaistīts marihuānas izplatīšanā, jo tas nenozīmē kriminālprocesa pret pieteicēju uzsākšanu vai oficiālu paziņojumu, ka persona tiek apsūdzēta šā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

Attiecībā uz pieteicēja minēto lietu *Geerings v. the Netherlands* ECT norādīja, ka, ja šī lieta tiktu skatīta pašlaik, tā, visticamāk, tiktu izvērtēta Konvencijas 6. panta 2. punkta otrā aspekta gaismā, tāpēc tai nav nozīmes konkrētās lietas izskatīšanā.

Tādējādi ECT secināja, ka konfiskācijas procesā izvirzītās “apsūdzības” pret pieteicēju nebija tāda rakstura un apjoma, lai tās varētu uzskatīt par jaunas “apsūdzības” izvirzīšanu Konvencijas izpratnē, un Konvencijas 6. panta 2. punkts nav piemērojams arī šajā aspektā.

Tāpat ECT atzina, ka pretēji pieteicēja norādītajam nav nepieciešams atkāpties no tiesas judikatūras, proti, lietas *Phillips v. the United Kingdom*. Ja tiesa secinātu, ka konfiskācijas procesā izvirzītas “apsūdzības” skar nevainīguma prezumpciju pat tad, ja nav izvirzīta “jauna apsūdzība” Konvencijas izpratnē, tas traucētu valstu konfiskācijas procesu norisi, kas ieviesti, lai nodrošinātu konfiskācijas procesa atbilstību Eiropas un starptautiskajiem standartiem.

Konvencijas 6. panta 1. punkts

Lai gan ECT secināja, ka Konvencijas 6. panta 1. punkts ir piemērojams, tā nekonstatēja apstākļus, kas liecinātu par tā pārkāpumu.

3. Tomenko v. Ukraine

Pieteikums Nr. 79340/16, 2025. gada 10. jūlijs

ECT secina, ka parlamenta deputāta pilnvaru izbeigšana tādēļ, ka viņš ir izstājies no politiskās partijas frakcijas, neatbilst Konvencijai

Pieteicējs 2014. gadā no toreizējā prezidenta partijas saraksta tika ievēlēts par Ukrainas Parlamenta deputātu. 2015. gadā viņš izstājās no frakcijas, nepiekrītot tās nostājamajam budžeta jautājumam. Trīs mēnešus vēlāk partija grozīja savus statūtus, ļaujot tās kongresam izbeigt deputāta pilnvaras, pamatojoties uz Ukrainas Konstitūcijas normu, kas paredz, ka deputātiem ir pienākums palikt tajā parlamentārajā frakcijā, no kuras saraksta viņi ir ievēlēti parlamentā. Attiecīgi partija izbeidza pieteicēja un vēl viena Parlamenta deputāta pilnvaras saistībā ar to, ka viņi bija izstājušies no frakcijas. Neskatoties uz to, ka daudzi deputāti iepriekš bija izstājušies no parlamentārajiem frakcijām, pieteicēja un otra deputāta gadījums bija pirmais, kad par frakcijas pamešanu deputātam tiek izbeigtas pilnvaras. Turklāt laika posmā no 2015. gada līdz 2016. gadam

vēl astoņi deputāti izstājās no konkrētās parlamentārās frakcijas, bet viņu pilnvaras netika izbeigtas. Pieteicējs vērsās administratīvajā tiesā, norādot, ka viņa deputāta pilnvaru izbeigšana nav notikusi saskaņā ar likumu, jo attiecīgā Konstitūcijas norma pieļāva pilnvara termiņu izbeigšanu tikai tad, ja šāds ierobežojums ir noteikts ar likumu, kas paredzētu konkrētus priekšnoteikumus un procesuālo kārtību. Administratīvā tiesa pieteicēja prasību noraidīja, atzīstot, ka attiecīgās Konstitūcijas normas ir piemērojamas, arī nepastāvot atsevišķam likumam.

Pieteicējs vērsās ECT, norādot uz vairāku Konvencijas normu pārkāpumu, tomēr ECT lēma, ka konkrētajā lietā tai ir jāvērtē Konvencijas Pirmā protokola 3. panta (tiesības uz brīvām vēlēšanām) iespējamais pārkāpums. Valdība norādīja, ka sūdzība ir noraidāma, jo neesot konstatējama valsts atbildība, jo par pieteicēja pilnvaru termiņa izbeigšanu esot lēmusi politiskā partija. ECT šo valdības argumentu noraidīja, pamatojoties uz to, ka valstij saskaņā ar Konvencijas Pirmā protokola 3. pantu ir pienākums ne tikai neiejaukties šo tiesību īstenošanā, bet arī veikt darbības un regulēt ar vēlēšanām saistītus jautājumus, tostarp arī to, ka persona, kas ir tikusi ievēlēta Parlamentā, var būt par deputātu.

Visupirms ECT vērtēja, vai pieteicēja pamattiesību ierobežojums, izbeidzot viņa deputāta pilnvaras, bija noteikts ar likumu. Gan pieteicējs, gan valdība piekrita, ka ierobežojums tika pamatots ar Konstitūcijas normu, kas noteica, ka deputāta pilnvaras tiek izbeigtas priekšlaicīgi tad, ja viņš ir izstājies no partijas, no kuras saraksta viņš ir ticis ievēlēts, parlamentārās frakcijas. Šādā gadījumā pilnvaras tiek izbeigtas, pamatojoties uz likumu, saskaņā ar attiecīgās politiskās partijas augstākās vadības institūcijas lēmumu. ECT vērtēja to, vai attiecīgās Konstitūcijas normas ir pietiekami skaidras. Tiesa norādīja, ka, lai gan no Ukrainas Konstitucionālās tiesas judikatūras izriet tas, ka Konstitūcijas normas ir tieši piemērojamas neatkarīgi no tā, vai pastāv citi likumi, kas to saturu ir konkretizējuši, Konstitucionālā tiesa ir arī vairākkārt atzinusi, ka deputāta pilnvaru termiņa priekšlaicīga izbeigšana ir iespējama, tikai pamatojoties uz likumu, kas ietver attiecīgus priekšnoteikumus un procesuālo noregulējumu. Tomēr Ukrainā attiecīgajā brīdī šis jautājums citos normatīvajos tiesību aktos, izņemot Konstitūciju, kurā bija noteikta tikai šāda iespēja, nebija noregulēts. Proti, nepastāvēja tiesiskais regulējums, kas noteiktu politisko partiju rīcības brīvības apjomu un tās īstenošanas kārtību, kā arī procesuālo regulējumu un tiesību aizsardzības līdzekļus pret patvaļīgu rīcību. Tāpat ECT ņēma vērā arī to, ka saskaņā ar Ukrainas Konstitūciju deputāta zvērestā minēts tas, ka deputāti pārstāv Ukrainas tautu un pilda savus pienākumus visu tautiešu interesēs. Un, ņemot vērā to, ka šie ir vienīgie divi gadījumi, kad deputāta pilnvaras izbeigtas tā dēļ, ka persona ir izstājusies no frakcijas, nebija skaidrs, kādi kritēriji bija pamatā tam, lai izbeigtu tieši pieteicēja deputāta pilnvaras. Līdz ar to ECT secināja, ka pieteicējs nevarēja saprātīgi paredzēt to, ka parlamentārās frakcijas pamešana izraisīs tādas sekas. Turklāt nepastāvēja nekāds tiesiskais regulējums, kas nodrošinātu pieteicēja pasīvo vēlēšanu tiesību aizsardzību pret ļaunprātīgu varas izmantošanu. Tādējādi tiesa atzina, ka pieteicēja pasīvo vēlēšanu tiesību ierobežojums nav noteikts ar likumu.

Neskatoties uz to, ka ar minēto secinājumu būtu bijis pietiekami, lai konstatētu Konvencijas pārkāpumu, ECT uzskatīja par nepieciešamu vērtēt arī šāda ierobežojuma samērīgumu. Tā norādīja citstarp uz Venēcijas komisijas atzīto, ka imperatīvais

mandāts vai tam līdzīga prakse ir pretrunā brīva un neatkarīga mandāta principam, kas ir daļa no Eiropas konstitucionālajām tradīcijām. Tas sasaistās arī ar ECT judikatūrā atzīto, ka parlamenta locekļi savu mandātu iegūst no tautas, nevis partijas. Lai gan ECT piekrita, ka situācijās, kad bieži notiek pāreja no vienas partijas uz citu, vēlēšanu griba var tikt izjaukta un tādējādi var pastāvēt tiesiski pretpasākumi, tomēr šādi pretpasākumi nevar nozīmēt to, ka politiskās partijas tiek paceltas virs vēlētajiem, būtībā dodot tām tiesības anulēt vēlēšanu rezultātus. Tādējādi tiesa norādīja, ka šāds ierobežojums nav bijis arī samērīgs.

Līdz ar to ECT konstatēja Konvencijas Pirmā protokola 3. panta pārkāpumu.

4. [Bradshaw and Others v. the United Kingdom](#)

Pieteikums Nr. 15653/22, 2025. gada 22. jūlijs

Apvienotās Karalistes reakcija uz Krievijas iejaukšanos Parlamenta vēlēšanās atzīta par atbilstošu Konvencijai

Pieteicēji bija bijušie Apvienotās Karalistes Parlamenta locekļi, kuri Parlamentā tika ievēlēti 2019. gada decembrī. 2019. gadā Pārstāvju palātas digitālā, kultūras, mediju un sporta komiteja publicēja ziņojumu “Dezinformācija un viltus ziņas”, bet Parlamenta Izlūkošanas un drošības komiteja 2020. gadā publicēja ziņojumu ar nosaukumu “Krievija”. Pieteicēji uzskatīja, ka abi minētie ziņojumi, kā arī valdības publiskā atbilde uz vienu no ziņojumiem sniedza ticamus pierādījumus par Krievijas iejaukšanos 2019. gada Parlamenta vēlēšanās. Pieteicēji vērsās tiesā, apstrīdot premjerministra lēmumu un valsts bezdarbību, neuzsākot izmeklēšanu par Krievijas iejaukšanos Apvienotās Karalistes demokrātiskajos procesos. Nacionālās tiesas viņu sūdzības noraidīja.

Pieteicēji vērsās ECT, norādot uz Konvencijas Pirmā protokola 3. panta pārkāpumu (tiesības uz brīvām vēlēšanām). Viņi norādīja, ka Apvienotā Karaliste nav izpildījusi no minētās Konvencijas normas izrietošo pozitīvo pienākumu izmeklēt ārvalsts kaitniecisku iejaukšanos Apvienotās Karalistes vēlēšanu procesā. Tāpat, pēc pieteicēju ieskata, Apvienotā Karaliste nebija izveidojusi efektīvu tiesisko regulējumu un institucionālo sistēmu, kas nodrošinātu pienākumu, kas tai izriet no Konvencijas Pirmā protokola 3. panta, izpildi.

ECT sākotnēji vērtēja Konvencijas Pirmā protokola 3. panta piemērojamību konkrētajā lietā. Tiesa norādīja, ka tā parasti savā judikatūrā ir konstatējusi minētā panta pārkāpumu trīs situācijās: tieši valsts ierobežojumi attiecībā uz to, kurš drīkst kandidēt vai balsot vēlēšanās; valsts nerīkošanās atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas regulē vēlēšanu tiesības; valsts nespēja nodrošināt efektīvus tiesību aizsardzības līdzekļus attiecībā uz iespējamiem vēlēšanu tiesību pārkāpumiem. Tomēr valstij ir arī plašāks pienākums nodrošināt brīvas vēlēšanas, kas ietver arī pienākumu veikt pozitīvus pasākumus, lai vēlēšanas tiktu organizētas tādos apstākļos, kas nodrošina brīvu tautas gribu likumdevēja izvēlē. Attiecīgi Konvencijas Pirmā protokola 3. panta pārkāpums var tikt konstatēts arī tad, ja apstākļi, kādos personas individuālās vēlēšanu tiesības tiek īstenotas, ierobežo tai Konvencijā ietvertās tiesības tādā mērā, ka tiek skarta šo tiesību pati būtība un tās tiek padarītas neefektīvas.

ECT norādīja, ka nepastāv šaubas, ka dezinformācija tiek izmantota kā ierocis, lai iejauktos demokrātiskās vēlēšanās. Mūsdienu tehnoloģijas, tostarp sociālie mediji, ir sniegušas daudz papildu iespēju sasniegt vēlētājus, tomēr tās ļauj izplatīt dezinformāciju un manipulēt ar informāciju tādā mērā, kādā iepriekš tas nebija iespējams. Gan Apvienotās Karalistes Parlamenta komiteju ziņojumi, gan Eiropas Savienības un Apvienoto Nāciju Organizācijas institūciju politiskie dokumenti norāda uz Krievijas mēģinājumiem iejaukties demokrātisku vēlēšanu norisē. Līdz ar to ECT atzina, ka, ja pastāv reāls risks, ka ārvalsts kaitnieciskas iejaukšanās rezultātā vēlētāju tiesības tiktu ierobežotas tādā mērā, ka tiktu skarta šo tiesību pati būtība, tad Konvencijas Pirmā protokola 3. pants var radīt valsts pienākumu veikt pozitīvus pasākumus, lai aizsargātu vēlēšanu procesa integritāti. Pieteicēji bija atsaukušies arī uz ECT judikatūru attiecībā uz Konvencijas 2. pantu (tiesības uz dzīvību), norādot, ka valstij ir pienākums veikt izmeklēšanu par Krievijas iejaukšanos Apvienotās Karalistes vēlēšanu procesos. Tomēr ECT norādīja, ka lietas, kas skar Konvencijas 2., 3., 4., 8. pantu, kā arī Pirmā protokola 1. pantu un kurās ECT ir konstatējusi patstāvīgu valsts pienākumu veikt izmeklēšanu, ievērojami atšķiras no konkrētās lietas, kas skar Konvencijas Pirmā protokola 3. pantu. Proti, ECT norādīja, ka no Konvencijas Pirmā protokola 3. panta neizriet patstāvīgs pienākums veikt izmeklēšanu. Tomēr tiesa arī norādīja, ka, ja valsts ignorētu ticamus pierādījumus par ārvalsts iejaukšanos tās vēlēšanās, tā nevarētu veikt pozitīvus pasākumus, lai aizsargātu vēlēšanu procesa integritāti. Tādējādi, lai gan valstij nav atsevišķs, autonomš pienākums izmeklēt apgalvojumus par personai Konvencijas Pirmā protokola 3. pantā ietverto tiesību pārkāpumu, klaja valsts bezdarbība, neveicot nekāda veida izmeklēšanu, var radīt šaubas par minētā panta pārkāpumu, ja izmeklēšanas neveikšana valstij neļauj veikt pozitīvus pasākumus vēlētāju tiesību aizsardzībai. Līdz ar to ECT secināja, ka izmeklēšana, kurā tiktu noskaidrots draudu raksturs un apmērs, būtu priekšnosacījums tam, lai valsts izveidotu tādu sistēmu, kas aizsargā vēlēšanu procesa integritāti. Tādējādi izmeklēšanas neveikšana būtu vērtējama kā daļa no valsts pozitīvā pienākuma veikt attiecīgus pozitīvus pasākumus, nevis kā atsevišķs Pirmā protokola 3. panta pārkāpums. Līdz ar to ECT secināja, ka Konvencijas Pirmā protokola 3. pants konkrētajā lietā ir piemērojams.

Valdība norādīja, ka konkrētajā lietā pieteicēji nav uzskatāmi par cietušajiem Konvencijas izpratnē, proti, viņu sūdzība esot *actio popularis*. ECT norādīja, ka būtībā ikviena persona, kura konkrētajā valstī var kandidēt vai balsot vēlēšanās, potenciāli varētu būt cietušais tad, ja valsts nav veikusi pozitīvus pasākumus vēlēšanu procesa integritātes nodrošināšanai. Lai pierādītu savu cietušā statusu, personai būtu jāsniedz pārlicinoši pierādījumi, ka viņas tiesības piedalīties vēlēšanās ir tikušas ierobežotas tādā mērā, ka ir skarta šo tiesību pati būtība. Tomēr, ņemot vērā to, ka tas ir saistīts ne tikai ar ierobežojuma intensitāti, bet arī ar valsts veiktajiem pasākumiem, lai mazinātu ierobežojumu ietekmi uz vēlēšanu rezultātiem, ECT norādīja, ka šis jautājums ir saistīts ar Konvencijas Pirmā protokola 3. panta pārkāpuma izvērtējumu pēc būtības.

Pievēršoties sūdzības izvērtējumam pēc būtības, ECT norādīja, ka, lai gan tā apzinās dezinformācijas radītos draudus, šo draudu raksturs tomēr ir tāds, ka ir grūti precīzi novērtēt to ietekmi uz konkrētiem vēlētājiem un attiecīgi arī uz konkrētu vēlēšanu rezultātiem. Proti, personu izvēli vēlēšanās ietekmē arī citi faktori, kuriem ir gan politiska, gan ekonomiska, gan socioloģiska, gan psiholoģiska daba. Tomēr tas, ka var

būt grūti novērtēt, tieši kādu ietekmi ir atstājuši ārvalsts veikti pasākumi ar mērķi ietekmēt vēlēšanu rezultātus, nedrīkst atturēt valstis no tādu pasākumu veikšanas, kas vērsti uz demokrātisko vērtību aizsardzību. Tāpat ECT norādīja, ka starptautiskajā sabiedrībā nav skaidras vienprātības par to, kādi pasākumi valstīm būtu jāveic, lai aizsargātu demokrātiskos procesus savās valstīs no riskiem, kas saistīti ar, piemēram, dezinformācijas un kiberuzbrukumu izmantošanu. Tiesa norādīja, ka šķietami vienīgā vienprātība ir par to, ka tas ir komplekss problēmu loks, ko nevar risināt bez starptautisko partneru un sociālo mediju kompāniju sadarbības. Tomēr tiesa uzsvēra, ka pastāv trausla robeža starp reaģēšanu uz šiem draudiem un acīmredzamu cenzūru. Līdz ar to ECT norādīja, ka jebkuri pasākumi, ko valsts veic, lai mazinātu ārvalstu iejaukšanos vēlēšanās, izmantojot dezinformāciju un ietekmes kampaņas, ir jālīdzsvaro ar izteiksmes brīvību, kas izriet no Konvencijas 10. panta. Tādējādi valstīm ir rūpīgi jāizvērtē šie pasākumi, lai nodrošinātu to, ka tie nesamērīgi neierobežo personu tiesības sniegt un saņemt informāciju, kas īpaši būtiski ir laikā pirms vēlēšanām. Šajā aspektā attiecībā uz piemēroto līdzekļu izvēli valstīm ir plaša rīcības brīvība.

Konkrētajā lietā ECT secināja, ka Apvienotās Karalistes rīcība, reaģējot uz draudiem par Krievijas iejaukšanos vēlēšanās, nepārsniedza tās rīcības brīvības robežas. Lai gan valdības sākotnējā reakcijā bija trūkumi, tomēr tika veiktas divas rūpīgas izmeklēšanas par Krievijas iejaukšanos Apvienotās Karalistes demokrātiskajos procesos, kas noslēdzās ar ziņojumiem. Pēc tiem tika pieņemti trīs jauni normatīvie tiesību akti – 2022. gada Vēlēšanu likums, 2023. gada Nacionālās drošības likums, 2023. gada Tiešsaistes drošības likums. Papildus tam valdība izveidoja arī Dezinformācijas apkarošanas vienību un Demokrātijas aizsardzības grupu. Lai gan, pēc pieteicēju ieskata, šie pasākumi nebija pietiekoši, ECT tomēr norādīja, ka tie šķietami risina tās problēmas, uz kurām pieteicēji bija norādījuši nacionālajās tiesās. Jebkurā gadījumā pieļautie trūkumi nebija pietiekami smagi, lai skartu pieteicējiem Konvencijas Pirmā protokola 3. pantā ietverto tiesību piedalīties brīvās vēlēšanās būtību.

Tādējādi ECT nekonstatēja Konvencijas Pirmā protokola 3. panta pārkāpumu.

C. Nolēmumi lietās pret Latviju

1. [M.K. v. Latvia](#)

Pieteikums Nr. 26035/23, 2025. gada 3. jūlijs

Tiesību uz ģimenes dzīves neaizskaramību pārkāpums, Latvijas tiesām ilgstoši neizskatot pieteicējas lūgumu noteikt pagaidu saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību ar bērnu

Pieteicēja 2012. gadā uzsāka kopdzīvi ar savu partneri. 2016. gadā pieteicējas partnerei mākslīgās apaugļošanas rezultātā piedzima bērns. Pieteicēja un viņas partnere turpināja kopdzīvi vienā māsaiņniecībā, kopīgi rūpējoties par bērnu, kurš pieteicēju sauca par “Mammu M”. 2022. gadā pieteicēja un viņas partnere pārtrauca kopdzīvi, bet pēc šķiršanās bijusī partnere pieteicējai liedza jebkādus kontaktus ar bērnu. Pieteicēja 2022. gada 17. februārī vērsās Rīgas rajona tiesā ar prasību pret savu bijušo partneri par saskarsmes tiesību izmantošanas kārtības noteikšanu, kā arī lūdza noteikt pagaidu

saskarsmes tiesību ar bērnu izmantošanas kārtību uz laiku, līdz pamata lietā tiktu pieņemts galīgais nolēmums. 2022. gada maijā Rīgas rajona tiesa noraidīja pieteicējas lūgumu. Pieteicēja par šo lēmumu iesniedza blakus sūdzību, kuru izskatot Rīgas apgabaltiesa atcēla pirmās instances tiesas lēmumu, nosūtot lietu šajā daļā rajona tiesai jaunai izskatīšanai. Tiesas sēde par šo jautājumu notika 2023. gada februārī, bet pieteicēja tajā nepiedalījās veselības stāvokļa dēļ. 2023. gada 6. martā Rīgas rajona tiesa lēma izbeigt tiesvedību lietā daļā par pagaidu saskarsmes tiesību izmantošanas kārtības noteikšanu, jo pieteicēja, pamatojoties uz veselības apsvērumiem un to, ka vienalga nespēs īstenot saskarsmes tiesības šajā laikā, atteicās no prasības šajā daļā. 2023. gada 31. martā pieteicēja pēc izrakstīšanas no slimnīcas iesniedza tiesā jaunu prasību par pagaidu saskarsmes tiesību izmantošanas kārtības noteikšanu. Tiesa atteicās pieņemt pieteicējas prasību, norādot, ka šis jautājums jau ir izskatīts, tiesai iepriekš pēc pieteicējas atteikšanās no prasības izbeidzot tiesvedību. Savukārt 2023. gada 27. septembrī Rīgas rajona tiesa izskatīja pieteicējas pieteikumu par saskarsmes tiesību izmantošanas kārtības noteikšanu pēc būtības, pieteikumu noraidot un norādot, ka saskarsmes tiesību noteikšana nebūtu bērna labākajās interesēs, jo bērns citstarp neesot izrādījis nekādu vēlmi satikt pieteicēju. Pieteicēja šo spriedumu pārsūdzēja, un apgabaltiesa 2024. gada pieņēma spriedumu, ar kuru daļēji apmierināja pieteicējas prasību, tomēr norādot, ka pieteicēja nav ilgi tikusies ar bērnu, tāpēc kontakta atsākšanai ir jānotiek pakāpeniski.

Pieteicēja vērsās ECT, norādot uz Konvencijas 6. panta 1. punkta (tiesības uz taisnīgu tiesu) un 8. panta (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) pārkāpumu. Proti, pieteicēja norādīja, ka Konvencijas pārkāpums ir radies tāpēc, ka valsts iestādes līdz galīgajam nolēmumam lietā par saskarsmes tiesību izmantošanas kārtības noteikšanu nebija piešķirušas viņai pagaidu saskarsmes tiesības ar bērnu, ar kuru viņa kopā bija dzīvojusi vairākus gadus.

ECT norādīja, ka konkrētajā lietā ir vērtējams tikai Konvencijas 8. panta pārkāpums. Tāpat tiesa norādīja, ka ir jānošķir laika periodi, kad nacionālās tiesas lēma par pagaidu saskarsmes tiesību noteikšanu. Proti, tiesa noraidīja pieteicējas sūdzību daļā par laikposmu no 2022. gada 17. februāra līdz 2023. gada 6. martam, jo pieteicēja sava veselības stāvokļa dēļ pati bija atteikusies no prasības lietā daļā par pagaidu saskarsmes tiesību izmantošanas kārtības noteikšanu. Savukārt attiecībā uz pārējo laikposmu, kad pieteicējai netika noteiktas pagaidu saskarsmes tiesības ar bērnu, ECT sūdzību vērtēja pēc būtības.

ECT norādīja tās judikatūrā jau iepriekš atzīto, ka Konvencijas 8. pantā minētā ģimenes dzīve neaprobežojas tikai ar laulībā balstītām attiecībām, bet var ietvert arī citas *de facto* ģimenes saites. Šādas ģimenes saites var rasties arī starp bērnu un bērna bioloģiskā vecāka partneri vai bijušo partneri, kas nav nedz bērna bioloģiskais, nedz juridiskais vecāks, bet ir piedalījies bērna audzināšanā, piemēram, nesēnā pagātnē. Konkrētajā lietā ECT norādīja, ka pieteicēja rūpējās par bērnu ilgāk nekā sešus gadus, nacionālās iestādes bija norādījušas, ka starp pieteicēju un bērnu bija radušās stipras emocionālas saites, kas kopumā, pēc ECT ieskata, veidoja faktiskas vecāka un bērna attiecības un tādējādi atbilda ģimenes dzīves jēdzienam Konvencijas 8. panta izpratnē. ECT norādīja, ka valsts nebija iejaukusies personas tiesībās uz ģimenes dzīves neaizskaramību, proti, pieteicējas un bērna atšķirtība radās citu iemeslu dēļ. Līdz ar to

tiesa norādīja, ka šī lieta ir jāvērtē valsts pozitīvā pienākuma gaismā, pārbaudot, vai nacionālās iestādes ir nodrošinājušas taisnīgu līdzsvaru starp pieteicējas tiesībām uz ģimenes dzīvi un bērna labākajām interesēm. ECT norādīja, ka nacionālā tiesa, noraidot pieteicējas lūgumu pēc tam, kad tā otrreiz bija iesniegusi prasību par pagaidu saskarsmes tiesību noteikšanu, šo jautājumu neizvērtēja, atsaucoties uz to, ka par šo jautājumu tiesvedība iepriekš bija tikusi izbeigta. Lai gan valdība norādīja, ka lūguma noraidīšanas iemesls bija arī tas, ka tiesa šo jautājumu būtībā atlika, jo tā esot bijusi gatava drīzumā izskatīt lietu pēc būtības, ECT norādīja, ka šāds pamatojums tiesas lēmumā nebija atrodams. Turklāt lieta pēc būtības tika izskatīta tikai sešus mēnešus vēlāk. Līdz ar to pieteicējai nebija nekāda kontakta ar bērnu kopš 2022. gada februāra. Šāda kontakta neesība bija viens no iemesliem, kāpēc Rīgas apgabaltiesa uzskatīja par nepieciešamu noteikt tādu saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību, kas kontaktu atjaunotu pakāpeniski. Proti, pirmos sešus mēnešus pieteicēja ar bērnu varēja tikt vienu stundu reizi divās nedēļās psihologa klātbūtnē. Līdz ar to ECT secināja, ka valsts iestādes, pēc būtības neizskatot jautājumu par pagaidu saskarsmes tiesību ar bērnu noteikšanu līdz pamata lietas iznākumam, nav izpildījušas savu no Konvencijas 8. panta izrietošo pozitīvo pienākumu. Ņemot vērā, ka visu šo laiku pieteicējai bija liegts kontakts ar bērnu, tas ietekmēja viņas un bērna attiecības un tādējādi arī tiesvedības iznākumu nacionālajā tiesā.

Tādējādi ECT konstatēja Konvencijas 8. panta pārkāpumu.

2. Rodina and Borisova v. Latvia

Pieteikums Nr. 2623/16 un Nr. 2299/16, 2025. gada 10. jūlijs

Tādu demonstrāciju, kuru mērķis ir demokrātisku vērtību noliegšana, nepieļaušana nepārkāpa biedrības un fiziskas personas izteiksmes un pulcēšanās brīvību

Pirmā pieteicēja ir biedrība “Rodina”, kura Latvijā iestājas par krievvalodīgās kopienas interešu pārstāvību, kā arī krievu identitātes aizsardzību. Tā vēlējās Rīgā 2014. gada 9. maijā rīkot sapulci, kā arī “Krievu maršu” no Strēlnieku laukuma līdz kādreiz Uzvaras parkā bijušajam piemineklim. Rīgas dome, atsaucoties uz Drošības policijas ziņojumu, atteica atļauju šā pasākuma rīkošanai, secinot, ka tā mērķis ir bijis kurināt nacionālo naidu. Lēmumu neļaut notikt šai sapulcei un gājienam apstiprināja arī nacionālās tiesas, norādot, ka šajā kontekstā ir jāņem vērā arī situācija Ukrainā, kas arī Latvijā apstākļus bija padarījusi saspringtākus. Tāpat nacionālās tiesas ņēma vērā arī video materiālus, kas bija ievietoti biedrības mājaslapā, kurā tā aicināja cilvēkus piedalīties minētajā sapulcē un “Krievu maršā”. Proti, nacionālās tiesas norādīja, ka šie video, pretēji pieteicējas norādītajam, neaicināja uz demonstrāciju, kuras mērķis būtu “krievu skolu” aizsardzība, bet gan attēloja ainas no Otrā pasaules kara, šāvienus, tādus saukļus kā “Slava varoņiem!”, “Rīga – mūsu pilsēta; Latvija – mūsu valsts”, “Krievu valoda – Latvijas valoda”. Proti, šie saukļi bija provokatīvi, vērsti uz sabiedrības šķelšanu, krievu nācijas pārkāpuma demonstrēšanu, kā arī netiešu latviešu nācijas un valodas noliegšanu.

Savukārt otrā pieteicēja vēlējās 2014. gada 23. septembrī rīkot sapulci pie Ukrainas vēstniecības Rīgā, norādot, ka tās mērķis ir panākt kara izbeigšanu Ukrainas dienvidaustrumos. Pieteikumā par sapulces rīkošanu kā atbildīgā persona par kārtības nodrošināšanu sapulcē bija norādīta nevis pieteicēja, bet persona B.A. Drošības policijas ziņojumos bija norādīts, ka šī persona ir bijusi iesaistīta darbībās pret Ukrainas neatkarību, suverenitāti un teritoriālo nedalāmību. Ziņojumos tika norādīts, ka tieši šī persona ir bijusi patiesais sapulces organizētājs, ko viņš pats arī bija paudis publiski. Tāpat viņš publiski bija paudis sapulces mērķi – izbeigt agresiju pret “Donbasa tautu”. Rīgas dome secināja, ka šīs personas iepriekšējā darbība ir bijusi pretrunā pieteikumā norādītajam sapulces mērķim. Līdz ar to Rīgas dome atteicās izsniegt atļauju sapulces norisei. Šo lēmumu apstiprināja arī nacionālās tiesas, kas norādīja, ka šī persona, kas uzskatāma par patieso sapulces organizētāju, iepriekš bija devusies uz Ukrainu, pieteikusies dienestam “Krimas paš aizsardzības spēkos”, kā arī pret viņu bija uzsākts kriminālprocess par aicinājumu gāzt valdību un vērsties pret Latvijas valsts neatkarību. Tiesa secināja, ka kara propaganda un aicinājumi atzīt starptautiski neatzītas vienības nav pelnījuši aizsardzību, jo tas ir pretēji demokrātiskas valsts vērtībām.

Pieteicējas vērsās ECT, norādot, ka liegums rīkot sapulces un gājienu bija pārkāpis Konvencijas 10. pantu (izteiksmes brīvība) un 11. pantu (pulcēšanās brīvība).

ECT norādīja, ka pieteicēju pamattiesību ierobežojums ir bijis noteikts ar likumu, kā arī tam bija leģitīmi mērķi – valsts un sabiedrības drošības aizsardzība, citu cilvēku tiesību aizsardzība un nekārtību nepieļaušana.

Vērtējot, vai ierobežojums ir bijis nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, ECT norādīja, ka neviens nevar atsaukties uz Konvencijas normām ar mērķi vājināt vai iznīcināt demokrātiskas sabiedrības ideālus un vērtības un valstij var būt nepieciešams veikt konkrētus pasākumus, lai sevi aizsargātu. ECT ņēma vērā nacionālo tiesu secinājumus par to, kāpēc plānotās sapulces un gājiens netika atļauti. Attiecībā uz pirmo pieteicēju ECT ņēma vērā nacionālo tiesu norādīto, ka tās publicētie video, tostarp tajos paustie saukļi, bija agresīvi, iestājās pret pamatvērtībām, kas nostiprinātas Satversmē. ECT piekrita valdības argumentam, ka šajā kontekstā jāņem vērā arī tas, ka Latvija ir Krievijas, kura no 2008. gada ir iebrukusi Gruzijā, kā arī ieguvusi militāru un politisku kontroli pār daļu Ukrainas teritorijas, kaimiņvalsts. Ņemot vērā minēto un Latvijas vēsturi, ECT piekrita nacionālo tiesu vērtējumam, ka situācija Latvijā 2014. gadā bija saspringtāka nekā iepriekšējos gados un Latvijā pastāvēja ne tikai pastarpināti, bet arī reāli nekārtību rašanās riski. Krievijas un tās atbalstītāju “tautiešu politikas” īstenošana 2014. gadā bija viens no nozīmīgākajiem draudiem Latvijas valsts drošībai. Krievija uz šo politiku atsaucās, lai pamatotu iejaukšanos kaimiņvalstu iekšējās lietās, kā arī militāra spēka pielietošanu pret tām. Līdz ar to Latvijai bija pamatoti iemesli uztraukties par savu drošību un teritoriālo integritāti. Savukārt attiecībā uz otro pieteicēju un otru plānoto sapulci ECT norādīja, ka nacionālās tiesas labāk spēja izvērtēt īstos sapulces organizēšanas nolūkus. Tādējādi ECT atzina, ka nacionālo tiesu vērtējums par B.A. personību, kriminālo vēsturi un pret viņu uzsākto kriminālprocesu ir ņemams vērā konkrētajā lietā, kā arī neredzēja iemeslu nepiekrīst nacionālo tiesu secinātajam, ka šādas darbības ir vērstas pret Ukrainas suverenitāti un teritoriālo nedalāmību. Tāpat ECT ņēma vērā arī laiku un vietu, kur tika plānotas pieteicēju pieteiktās sapulces un gājiens.

Secīgi ECT vērtēja apstrīdēto pasākumu, kas ierobežoja pieteicēju pamattiesības, apjomu. Attiecībā uz pirmo pieteicēju ECT norādīja, ka, lai gan tās pieteiktā sapulce un gājiens netika atļauti, pašas pieteicējas darbība netika aizliegta, kā arī biedrība netika likvidēta. Tāpat, izņemot minētās atļaujas nesniegšanu, tai netika liegts īstenot nekādas citas tiesības un brīvības, kas piemīt jebkurai reģistrētai biedrībai. Savukārt attiecībā uz otro pieteicēju ECT norādīja, ka, lai gan nacionālās iestādes neatļāva konkrētās sapulces norisi, tajā pašā dienā notika mazāka mēroga pasākums – pikets –, kurā piedalījās arī otrā pieteicēja un B.A. Šajā piketā tika pausts atbalsts starptautiski neatzītām separātiskām vienībām, kā arī atbalsts Krievijas darbībām Austrumukrainā.

Savukārt, vērtējot, vai pieteicēju pamattiesību ierobežojums bija saistīts ar neatliekamu nepieciešamību (*pressing social need*), ECT ņēma vērā valsts rīcības brīvību šajā jomā. Ņemot vērā, ka pieteikumus par sapulcēm un gājienu iesniedza biedrība un fiziska persona, nevis politiska partija, tiesa secināja, ka valstij bija nedaudz plašāka rīcības brīvība nekā situācijā, kad demonstrācijas plāno politiskas partijas. Tā uzsvēra, ka aicinājumi paust vienas nācijas pārākumu pār citu nāciju vai agresīvi kara propagandas vēstījumi, kas konkrētajos apstākļos bija vērsti uz atbalsta izrādīšanu starptautiski neatzītām separātistu vienībām un to paramilitārajiem spēkiem Austrumukrainā, demokrātiskā sabiedrībā nav pieļaujami. Attiecībā uz draudu līmeni sabiedrības drošībai ECT uzsvēra, ka nacionālās tiesas šo jautājumu bija detalizēti izvērtējušas un vērtējumu pamatā bija konkrēti un precīzi apstākļi. Pēc ECT ieskata, šāds novērtējums par iespējamajiem draudiem bija pietiekami pamatots.

Līdz ar to ECT secināja, ka pieteicēju pamattiesību ierobežojums balstījās neatliekamā nepieciešamībā un bija samērīgs, tādējādi arī nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā. ECT nekonstatēja Konvencijas 10. un 11. panta pārkāpumu.

3. [Škavronskis v. Latvia](#)

Pieteikums Nr. 4207/19, 2025. gada 10. jūlijs

Lietas materiālu neizsniegšana personai, kas liedz viņai iebilst pret apcietinājuma piemērošanas pamatotību, pārkāpj Konvenciju

Pret pieteicēju tika uzsākts kriminālprocess. 2018. gada 3. oktobrī viņa dzīves vietā tika veikta kratīšana un viņš tika aizturēts. Nākamajā dienā pieteicēja aizstāvis iesniedza lūgumu izmeklētājam izsniegt lietas materiālus, kas ir bijuši pamatā viņa aizturēšanai. Savukārt nākamajā dienā – 2018. gada 5. oktobrī – pieteicējs tika atzīts par aizdomās turēto, un izmeklētājs lūdza viņam piemērot apcietinājumu. Tajā pašā dienā notika tiesas sēde, kurā pieteicēja aizstāvis norādīja, ka aizstāvībai nav pieejami tādi lietas materiāli, kādi ir pieejami tiesai un apsūdzības uzturētājam. Izmeklēšanas tiesnesis, balstoties arī uz materiāliem, kas nebija pieejami pieteicējam, piemēroja viņam apcietinājumu. Savukārt lūgums izsniegt lietas materiālus vēlāk tika noraidīts.

Pieteicējs vērsās ECT, norādot uz Konvencijas 5. panta (tiesības uz brīvību) 4. punkta pārkāpumu.

Konvencijas 5. panta 4. punkts paredz noteiktas minimālās procesuālās garantijas, kad tiek lemts par apcietinājuma piemērošanu personai. Ja personas aizstāvim tiek liegta

piekļuve tiem lietas materiāliem, kuri ir nozīmīgi, lai efektīvi iebilstu pret personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, apcietināšanu, netiek nodrošināts pušu līdztiesības princips. Valdība norādīja, ka šajā gadījumā valsts ir pienācīgi līdzsvarojusi pieteicēja intereses un izmeklēšanas intereses. Savukārt ECT norādīja, ka izmeklētājs pieteicēja aizstāvja lūgumu bija saņēmis un to noraidīja tikai pēc tam, kad jau bija norisinājusies tiesas sēde, kurā tika lemts par drošības līdzekļa – apcietinājuma – piemērošanu. Tāpat izmeklēšanas tiesnesis lēmumā par šī drošības līdzekļa piemērošanu neatbildēja uz aizstāvja norādīto, ka viņam nav bijuši pieejami visi lietas materiāli. Lai gan pieteicējam un aizstāvim bija pieejama daļa lietas materiālu, piemēram, aizturēšanas protokols, tomēr tieši tie materiāli, kuri bija pamatā tam, ka pieteicējam tika piemērots apcietinājums, pieejami nebija. Līdz ar to pieteicējs un viņa aizstāvis nevarēja efektīvi iebilst pret nacionālo iestāžu nolemtu.

Tādējādi ECT konstatēja Konvencijas 5. panta 4. punkta pārkāpumu.

4. Lavreckis v. Latvia

Pieteikums Nr. 42955/18, 2025. gada 10. jūlijs

ECT noraida personas sūdzību, jo tā nebija izsmēlusi nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus, uz kuriem skaidri bija norādījusi jau nacionālā tiesa

Pieteicējs publiskā izsolē iegādājās nekustamo īpašumu – dzīvokli. Neilgi pēc tam trešā persona cēla prasību tiesā pret pieteicēju un iepriekšējo dzīvokļu īpašnieku par īpašuma tiesību uz dzīvokli atzīšanu un reģistrēšanu zemesgrāmatā. Nacionālā tiesa atzi na šo personu par dzīvokļa īpašnieci, secinot, ka viņa šo dzīvokli no iepriekšējā īpašnieka bija iegādājusies pirms tā pārdošanas izsolē. Laikā, kad par šo jautājumu norisinājās tiesvedība, tiesu izpildītājs izmantoja izsoles ietvaros iegūto pirkuma maksu, lai segtu iepriekšējā dzīvokļa īpašnieka parādsaistības. Pieteicējs vērsās nacionālajā tiesā pret zvērinātu tiesu izpildītāju par zaudējumu piedziņu. Pieteicēja prasība tika noraidīta, nacionālajām tiesām norādot, ka šāds strīds par naudas summas, kas tika samaksāta izsolē, atgriešanu ir risināms Civilprocesa likuma 633. panta ceturtajā daļā noteiktajā kārtībā.

Pieteicējs vērsās ECT, norādot uz Konvencijas 6. panta 1. punkta (tiesības uz taisnīgu tiesu) un Pirmā protokola 1. panta (tiesības uz īpašumu) pārkāpumu.

ECT atzina, ka lieta būtu skatāma Konvencijas Pirmā protokola 1. panta ietvaros, tomēr sūdzību noraidīja, konstatējot, ka pieteicējs nav izsmēlis visus nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus. Proti, ECT norādīja, ka Civilprocesa likuma 633. panta ceturta daļa ir radīta tieši tādām situācijām kā konkrētajā lietā. Turklāt gan apelācijas, gan kasācijas instances tiesa pieteicējam bija norādījusi, ka šādā situācija viņam ir jāvēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā pret iepriekšējo īpašnieku Civilprocesa likuma 633. panta ceturtajā daļā noteiktajā kārtībā.

D. Komunicētās lietas pret Latviju

Pārskata periodā nav komunicētas.

E. Izpildes lietas pret Latviju

Pārskata periodā nav pieņemti lēmumi.